

Ετήσια έκθεση 2004

Περίληψη

 ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η παρούσα έκδοση
αποτελεί συνοπτική παρουσίαση
της Ετήσιας έκθεσης 2004
του Συνηγόρου του Πολίτη.

Υπεύθυνοι για την επιλογή και την επεξεργασία των κειμένων
καθώς και για τον συντονισμό της έκδοσης

Ζήνα Ασημακοπούλου
Δημήτρης Βερέμης

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων

Μιλτιάδης Παύλου

Για την προετοιμασία της Ετήσιας έκθεσης 2004
εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού
του ΣτΠ.

Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Σοφία Αμοριανού
Ελένη Αναστασίου
Κυριακή Ανδρικάκη
Κωνσταντίνος Δαραμάρας
Ασημίνα Καλαϊτζή
Έλενα Κατσούρα
Ιωάννα Κουφάκη
Γεώργιος Κρητικός
Ιωάννης Κωστής
Ευαγγελία Μαρκάκη
Ελένη Μάρκου
Μαρία Μπλιάτη
Αγγελική Μποσδογιάννη
Δήμητρα Μυτιληναίου
Αικατερίνη Παπανικολάου
Χρήστος Παπαστυλιανός
Χαράλαμπος Παπαχαραλάμπος
Μιλτιάδης Παύλου
Μυρτώ-Αφροδίτη Πετροπούλου
Άννα Ρούτση
Καλλιρρόη Τζαβάρα
Ιωάννα Τουρκοχωρίτη

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου
του Πολίτη για το 2004
διατίθεται στην πλήρη της μορφή
στην ιστοσελίδα της Αρχής:
www.synigoros.gr
και σε έντυπη μορφή στα γραφεία
του ΣτΠ, Χατζηγιάννη Μέξη 5,
11528 Αθήνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εισαγωγή της *Ετήσιας έκθεσης 2003* του Συνηγόρου του Πολίτη είχα προσπαθήσει να υπαινιχθώ τη βασική αποστολή που έχει αυτός ο «ογκώδης, βαρύς και δύσπεπτος τόμος», τον οποίο κάθε χρόνο εκπονεί η Αρχή: «... Κατ' εξοχήν πάντως [η ετήσια έκθεση] απευθύνεται στα μέλη της Βουλής και στην πολιτική ηγεσία γενικότερα, δηλαδή σε όλους εκείνους που φέρουν την ευθύνη της διοικητικής μεταρρύθμισης που ακόμη εκκρεμεί στη

χώρα μας». Η διαπίστωση αυτή πιστεύω ότι και σήμερα διατηρεί την αξία της ατέραιη. Όντας πάνω απ' όλα εργαλείο δουλειάς, η ετήσια έκθεση δεν αποτελεί το ιδεώδες κείμενο για ανάγνωση από τον πολίτη εκείνον που δεν είναι εξοικειωμένος με τα βασικά προβλήματα της δημόσιας διοίκησης.

Από την άλλη μεριά, όμως, ως έργο απολογιστικό μιας ανεξάρτητης αρχής επιφορτισμένης να προασπίζεται τα συνταγματικά δικαιώματα, η ετήσια έκθεση θα έπρεπε να απευθύνεται και στον πολίτη, στον κά-

θε πολίτη, δηλαδή σε όλους αυτούς που υφίστανται καθημερινά το κόστος, ψυχικό και οικονομικό, των χαμηλού επιπέδου υπηρεσιών που προσφέρει η ελληνική δημόσια διοίκηση. Αυτό το έλλειμμα ενημέρωσης φιλοδοξεί να καλύψει το ανά χείρας τεύχος, το οποίο απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό, προκειμένου να πληροφορήσει τους πολίτες για τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Συνηγόρου και τους βασικούς άξονες της δράσης του.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by a period.

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΚΑΜΙΝΗΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2005

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη από το Σύνταγμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του ΣτΠ καθορίζονται από τον Ν. 3094/2003, καθώς και από τον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρηση του 2001. Τα πλήρη κείμενα των νόμων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του ΣτΠ: www.synigoros.gr.

Αποστολή του ΣτΠ είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο ΣτΠ ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Με νόμους που ψηφίστηκαν το 2004, εντάχθηκε στον ΣτΠ και ο νέος θεσμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Επίσης, αποστολή της Αρχής αποτελεί πλέον και η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες. Ως διαμεσολαβητής, ο ΣτΠ διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης.

Στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε Έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης ζει στην Ελλάδα ή το εξωτερικό και συναλλάσσεται με το ελληνικό δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προ-

σβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, καθώς και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη της παραβίασης ενός δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο ΣτΠ παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση: ενδεικτικά: η ελλιπής παροχή ή η άρνηση παροχής πληροφοριών, η υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, η παράβαση νόμου ή η εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και οι αθέμιτες διακρίσεις σε βάρος πολιτών.

Ο ΣτΠ είναι αρμόδιος για διαφορές του πολίτη με υπηρεσίες:

- του δημοσίου
- των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (κοινότητες, δήμοι, νομαρχίες)
- άλλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου
- των Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου, των επιχειρήσεων και των οργανισμών που ελέγχονται από το κράτος ή από Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.

Ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, ο ΣτΠ είναι αρμόδιος και για πράξεις ιδιωτών, φυσικών και νομικών προσώπων.

Ο ΣτΠ δεν είναι αρμόδιος:

- αν έχουν περάσει περισσότεροι από 6 μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την παράνομη πράξη ή την παράλειψη της δημόσιας διοίκησης που τον αφορά
- για την παροχή πληροφοριών και νομικών συμβουλών
- για ιδιωτικές διαφορές

- για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, στην εθνική άμυνα, στην εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας, στην κρατική ασφάλεια
- για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων
- για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου
- για πράξεις υπουργών και υφυπουργών ως προς τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

Υποβολή και διαδικασία διερεύνησης αναφορών

Ο ΣτΠ επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικώς ή μέσω τηλεομοιοτυπίας (fax). Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή του προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμα τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος.

Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε πέντε Κύκλους δραστηριότητας: Δικαιώματα του Ανθρώπου, Κοινωνική Προστασία, Ποιότητα Ζωής, Σχέσεις Κράτους-Πολίτη, Δικαιώματα του Παιδιού. Η διερεύνησή τους ανατίθεται σε ειδικό επιστήμονα-χειριστή του σχετικού με την αναφορά Κύκλου.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη εγγράφου, το οποίο ο ΣτΠ απευθύνει προς την αρμόδια υπηρεσία. Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, η Αρχή μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές της

δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή να διαβιβάσει την υπόθεση σε εισαγγελικό/πειθαρχικό έλεγχο. Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

Επίσης, ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του επί της ουσίας, επειδή είτε ο ΣτΠ είναι αναρμόδιος είτε η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

○ ΣτΠ μπορεί:

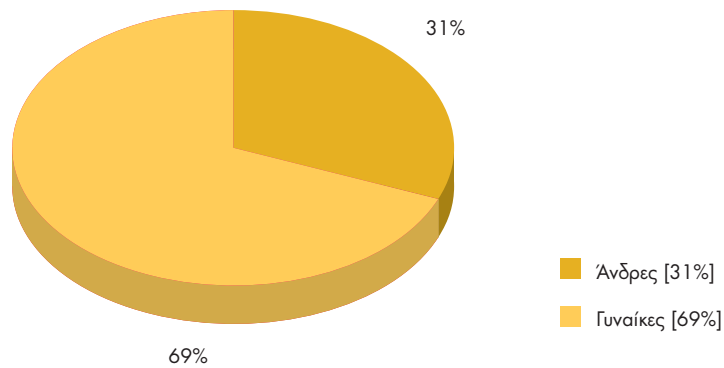
- να ζητάει από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη
- να θέτει προθεσμία προς τις υπηρεσίες, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

Άρνηση λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους της διοίκησης να συνεργαστεί με τον ΣτΠ κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος, για τα δε μέλη της διοίκησης λόγω αντικατάστασής τους. Αν προκύπτει από εκθέσεις του ΣτΠ ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά μέσα σε μια τριετία, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής πάυσης. Τέλος, αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, ο ΣτΠ διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

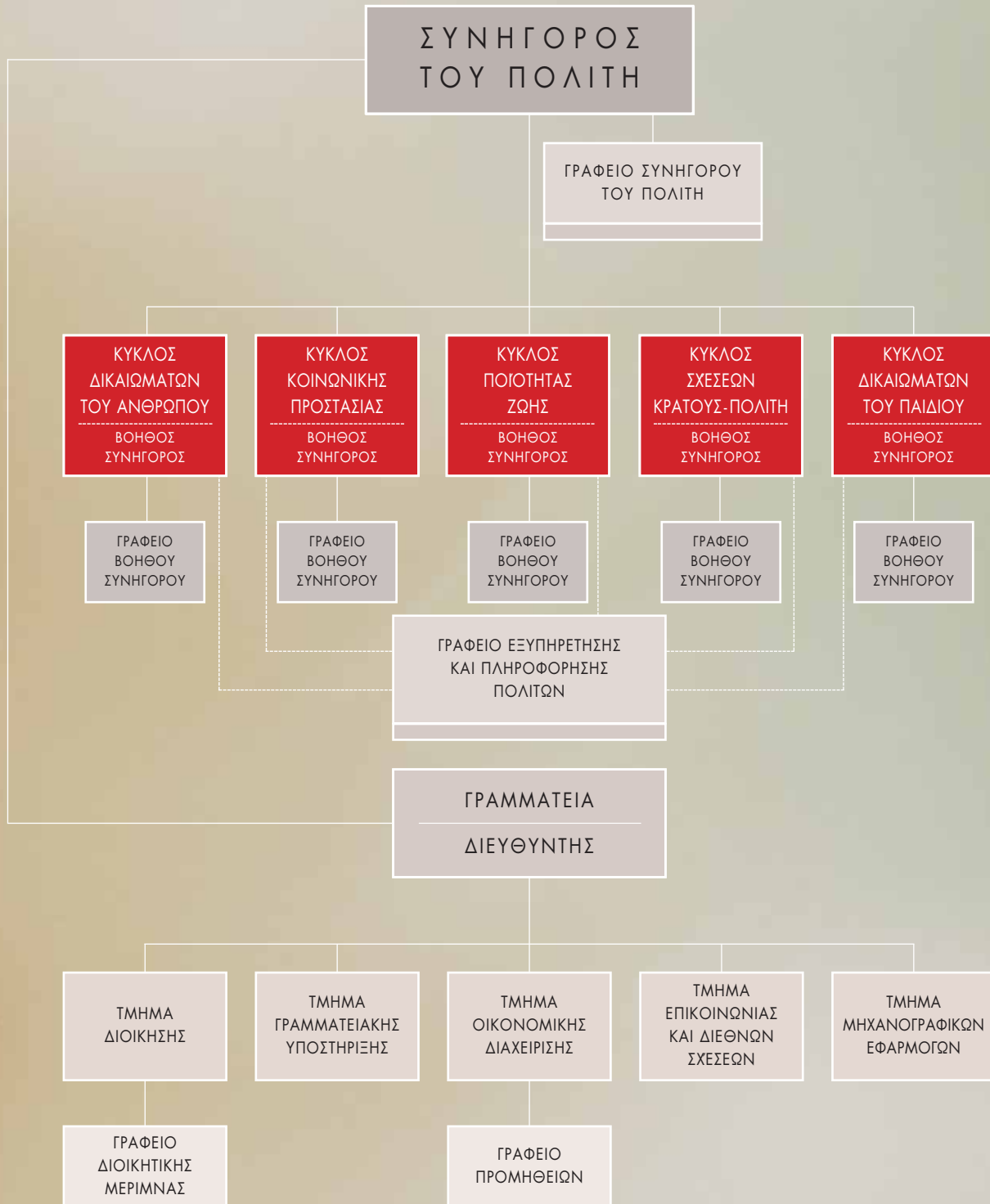
Οργάνωση και στελέχωση

Στις 31.12.2004 το σύνολο των απασχολουμένων, συμπεριλαμβανομένων του Συνηγόρου του Πολίτη και των πέντε Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 177 άτομα, 55 άνδρες και 122 γυναίκες.

Το επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών σε ΑΕΙ, περιλαμβάνονται:

	Αριθ. ατόμων	Ποσοστό %		Αριθ. ατόμων	Ποσοστό %
Νομικοί	72	48	Χημικοί	3	2
Πολιτικοί επιστήμονες	12	8	Δημοσιογράφοι	2	1,33
Κοινωνιολόγοι	10	6,66	Πολιτικοί μηχανικοί	2	1,33
Φιλολόγοι	11	7,33	Παιδαγωγοί	2	1,33
Οικονομολόγοι	8	5,33	Επιστήμονες πληροφορικής	2	1,33
Αρχαιολόγοι	6	4	Μηχανολόγος μηχανικός	1	0,67
Γεωλόγοι	4	2,67	Επιστήμονας στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης	1	0,67
Πολεοδόμοι αρχιτέκτονες	4	2,67	Γιατρός	1	0,67
Ψυχολόγοι	4	2,67	Τοπογράφος μηχανικός	1	0,67
Ωκεανογράφοι	3	2	Διοικητικός επιστήμονας	1	0,67

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 2004

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Από την έναρξη της λειτουργίας του (1.10.1998) έως τις 31.12.2004 ο ΣτΠ είχε δεχθεί 63.286 αναφορές.

Κατά το 2004 η Αρχή δέχθηκε 10.571 νέες αναφορές πολιτών αλλά χειρίστηκε 14.096 υποθέσεις, διότι υπήρχαν εκκρεμείς και από τα προηγούμενα έτη. Το 2004 ήταν η πρώτη χρονιά κατά την οποία σημειώθηκε μια πολύ μικρή μείωση του αριθμού των νέων αναφορών (-2,6%) σε σχέση με το 2003. Από το σύνολο των 14.096 υποθέσεων που χειρίστηκε η Αρχή εξετάστηκαν και διεκπεραιώθηκαν οι 10.913 (77,42% του συνόλου), ενώ παρέμειναν εκκρεμείς 3.183 (22,58%) για να εξεταστούν κατά το 2005.

Διαπιστώσεις

❖ **Σταθερός ο αριθμός των αναφορών που δέχεται ο ΣτΠ** – Ύστερα από πολλά έτη συνεχούς αύξησης των αναφορών που υποβάλλουν οι πολίτες στον ΣτΠ, ο αριθμός τους σταθεροποιήθηκε για δεύτερη χρονιά γύρω στις 10-11.000 αναφορές.

❖ **Πολίτες περισσότερο ενημερωμένοι για τα δικαιώματά τους και για τον θεσμικό ρόλο της Αρχής** – Για δεύτερη συνεχή χρονιά η αύξηση της αναλογίας των βάσιμων αναφορών ως προς τις αβάσιμες που υποβάλλονται στον ΣτΠ υποδεικνύει τη βελτίωση της ενημέρωσης των πολιτών για τις δυνατότητες θεσμικής παρέμβασης της Αρχής.

❖ **Για μία στις δέκα βάσιμες αναφορές η διοίκηση δεν αποδέχθηκε τις προτάσεις του ΣτΠ** – Τα θέματα για τα οποία η διοίκηση δεν αποδέχθηκε τις προτάσεις της Αρχής αφορούσαν κυρίως σε περιπτώσεις κακοδιοίκησης από ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, στο σύστημα ρύθμισης της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών, στις προσλήψεις εκτός συστήματος ΑΣΕΠ, στα ΚΕΠ και στην κοινωνική ασφάλιση.

❖ **Σχεδόν μία στις δέκα βάσιμες αναφορές δεν επιλύθηκαν λόγω νομοθετικών κενών και δυσλειτουργιών** – Η Αρχή δεν κατάφερε να επιλύσει υποθέσεις εξαιτίας κενών της νομοθεσίας και οργανωτικών δυσλειτουργιών της διοίκησης (8% των υποθέσεων κακοδιοίκησης) που αφορούσαν κυρίως σε ζητήματα νομιμότητας εισόδου και παραμονής αλλοδαπών, προσλήψεις εκτός ΑΣΕΠ (κυρίως στα ΚΕΠ), αλλά και ζητήματα υγείας

(κυρίως προμήθειες και υποδομή του συστήματος υγείας).

❖ **Οι μετανάστες εμπιστεύονται τον ΣτΠ και προσφεύγουν σε αυτόν** – Το ποσοστό των μεταναστών που προσφεύγουν στην Αρχή αυξήθηκε για μια ακόμη χρονιά. Από το σύνολο των αναφορών που δέχθηκε ο ΣτΠ το 2004, το 7,6% υποβλήθηκαν από μετανάστες. Το ποσοστό αυτό πλησιάζει το ποσοστό των μεταναστών στον πληθυσμό της χώρας.

❖ **Καθυστερήσεις, ελλιπής ενημέρωση των πολιτών, αδράνεια της διοίκησης**, καθώς και προβλήματα στη δομή-οργάνωση και τη στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών, ήταν οι σημαντικότερες μορφές κακοδιοίκησης.

❖ **Δήμοι και ταμεία ασφάλισης με περισσότερα προβλήματα κακοδιοίκησης** – Οι δήμοι (20,8%), οι φορείς ασφάλισης (19,8%), οι νομαρχίες (11,4%), το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (9,2%) και το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (8,5%) ήταν οι υπηρεσίες με τα περισσότερα προβλήματα κακοδιοίκησης.

❖ **Λιγότερες αναφορές από την περιφέρεια** – Αυξήθηκαν οι αναφορές από την Αττική και αντίστοιχα μειώθηκαν οι αναφορές που υποβάλλονται από πολίτες από την υπόλοιπη Ελλάδα. Μικρότερα ποσοστά αναφορών, σε σχέση με τον πληθυσμό τους, υπέβαλλαν οι πολίτες από την Κεντρική Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Κρήτη.

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Οι αναφορές που χειρίστηκε ο Κύκλος καλύπτουν μεγάλο εύρος θεματικών που αφορούν στην προστασία της ιδιωτικής σφαίρας (άσυλο κατοικίας, απόρρητο επικοινωνίας και προσωπικών δεδομένων), στην ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, στην ελευθερία της συνάθροισης, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας (π.χ. λειτουργία υποθηκοφυλακείων, διαχείριση εθνικών κληροδοτημάτων), στο δικαίωμα στην εργασία και ειδικότερα στα επαγγελματικά δικαιώματα.

Ποικίλα ήταν και τα θέματα που ανέδειξαν οι αναφορές σχετικά με την ανώτατη και ανώτερη εκπαίδευση, όπως η αναγνώριση τίτλων σπουδών από την αλλοδαπή (ΔΙΚΑΤΣΑ, Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης), η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ιδιαίτερα στην τεχνολογική, η σύσταση και η λειτουργία προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών σε συνεργασία με εκπαιδευτικό ίδρυμα του εξωτερικού, οι διαδικασίες εκλογής μελών ΔΕΠ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΑΚΗΣ
Βοηθός Συνήγορος

Όπως και στο παρελθόν, ο Κύκλος έχει δεχθεί σημαντικό αριθμό αναφορών που θέτουν ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα μελών μειονοτήτων, όπως είναι για παράδειγμα η μειονοτική εκπαίδευση και η τέλεση γάμων από μουφτήδες της Θράκης. Η διαδικασία για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας παραμένει εξαιρετικά προβληματική, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης συντονισμού των εμπλεκόμενων υπηρεσιών καθώς και του χρόνου διεκπεραίωσης των αιτημάτων, ο οποίος ξεπερνά κάθε εύλογο μέτρο. Ως εκ τούτου, μεγάλος αριθμός πολιτών με αναφορές τους θέτουν το ζήτημα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση (π.χ. σύζυγοι Ελλήνων με τέκνα, αλβανοί υπήκοοι που αναγνωρίζονται επίσημα ως ομογενείς από τις ελληνικές αρχές)

ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΦΟΡΩΝ 2004	2190
Αναφορές εντός αρμοδιότητας	1860
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	752
Επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (θετική έκβαση)	621
Μη επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (μη αποδοχή των προτάσεων της Αρχής - αδυναμία επίλυσης)	131
ΜΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	336
ΔΙΑΚΟΠΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	91
ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ (31.12.2004)	681

και της διαπίστωσης της ελληνικής ιθαγένειας (Έλληνες της διασποράς και ομογενείς από την πρώην ΕΣΣΔ, μουσουλμάνοι της Θράκης που απώλεσαν την ελληνική ιθαγένεια με βάση το παλιό άρθρο 19 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας). Πρέπει να σημειωθεί ότι παρά τις καθυστερήσεις και τη δυσλειτουργία του γραφειοκρατικού μηχανισμού που διαπιστώνονται, στις περισσότερες περιπτώσεις, η συνεργασία με τους κατά τόπους ΟΤΑ, για τη χορήγηση των απαραίτητων στοιχείων και πιστοποιητικών, έχει αισθητά βελτιωθεί σε σχέση με προηγούμενα έτη.

Η εισροή αναφορών σχετικών με την παραμονή και την εργασία των οικονομικών μεταναστών και των προσφύγων συνεχίστηκε αμείωτη. Για την αντιμετώπιση χρόνιων προβλημάτων σε τομείς όπως της έκδοσης αδειών παραμονής, της ανανέωσης αδειών εργασίας, της παραμονής για άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και της εισόδου και της παραμονής για οικογενειακή συνένωση, ο ΣτΠ κατέθεσε συγκεκριμένες νομοθετικές προτάσεις. Επίσης, το 2004 ρυθμίστηκαν ζητήματα όπως το καθεστώς παραμονής ενηλικιωθέντων αλλοδαπών και των μελών οικογένειας κοινοτικών υπηκόων, καθώς και κάποια θέματα απλοποίησης διαδικασιών.

Σχετικά με το θέμα του ασύλου, η Αρχή διαπιστώνει ότι τα προβλήματα αυτών που ζητούν άσυλο έχουν γίνει πια εγγενή χαρακτηριστικά του συστήματος. Η πρόσβαση

πράξης» ως προϋπόθεσης της προσαγωγής. Παρατηρείται επίσης οι προσαγόμενοι να μην έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν θεμελιώδη δικαιώματα, όπως την πρόσβαση σε συνήγορο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την παρεμπόδιση δικηγόρων να επισκεφθούν ομαδικώς προσαχθέντες κατά τις διαδηλώσεις εναντίον της παγκοσμιοποίησης στη Σύνοδο Κορυφής του 2003 στη Θεσσαλονίκη. Με αφορμή αυτή την υπόθεση, ο ΣτΠ διατύπωσε αναλυτικές προτάσεις για την αστυνόμευση του πλήθους.

Επίσης, κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 υποβλήθηκαν αναφορές για το σύννομο διαφόρων περιοριστικών μέτρων για λόγους ασφαλείας, όπως της απαγόρευσης φωτογράφισης τρένων από συλλόγους ιστορικών μελετών, της απαγόρευσης διανομής φυλλαδίων θρησκευτικού περιεχομένου, της παραβίασης προσωπικών δεδομένων από τις ηλεκτρονικές λήψεις του ζέπελιν που υπερίπτατο της Αττικής. Ωστόσο, η συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν σε γενικές γραμμές πολύ προσεκτική.

Η αστυνομική κράτηση

Οι συνθήκες στους χώρους που δημιουργούνται εκ των ενόντων για ομαδική κράτηση των προς απέλαση αλλοδαπών προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, γεγονός που η Αρχή έχει επισημάνει από την αρχή της λειτουργίας της (*Ετήσια έκθεση 1999*, σ. 79) και επιβεβαιώνεται από τις συνεχείς αυτοψίες της. Η ελληνική πολιτεία παρουσιάζει έλλειμμα συντονισμού και απέχει από την εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου (Ν. 2910/2001) που ορίζει την ίδρυση και τη λειτουργία ειδικών χώρων για τον σκοπό αυτόν από τις Περιφέρειες της χώρας. Η ανεπάρκεια των αστυνομικών κρατητηρίων και η ελλιπής καθαριότητά τους αποτελεί επίσης χρόνιο πρόβλημα (ενδεικτικά, *Ετήσια έκθεση 2000*, σ. 73) που συνεχίζει να απασχολεί την Αρχή και διαπιστώθηκε για μια ακόμη φορά κατά τις επισκέψεις κλιμακίων της στον Βόλο και στα Ιωάννινα.

Ο ακούσιος εγκλεισμός

Η ακούσια προσαγωγή προσώπων σε νοσοκομεία από τα αστυνομικά όργανα, με παραγγελία του εισαγγελέα, προκειμένου να εξεταστούν από δύο ψυχιάτρους ως προς την ανάγκη ακούσιας νοσηλείας τους ως ψυχασθενών, αποτελεί κομβικό ζήτημα εγγύησης της προσωπικής ελευθερίας. Η πρωτοβουλία της αστυνομίας για προσαγωγή στον εισαγγελέα με χειροπέδες εμφανίζεται εκτός του πλαισίου των ρυθμίσεων για την ψυχική υγεία και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί σε περιπτώσεις που δεν ασκείται βία από τα προσαγόμενα πρόσωπα.

Επιπλέον, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η πρόβλεψη της γνωμάτευσης δύο ψυχιάτρων, όταν η δυνατότητα διενέργειάς της δεν διασφαλίζεται στην πράξη από τις διοικήσεις των νοσοκομείων κατά τον ορισμό των εφημεριών, απολήγει πρακτικά σε κράτηση από την αστυνομία των πασχόντων από ψυχικά νοσήματα, με αποτέλεσμα να προσβάλλεται η αξιοπρέπειά τους. Εκτός τούτου, η πρακτική αυτή αντίκειται στις ρυθμίσεις τόσο του Ν. 2071/1992 όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Σωφρονιστικά καταστήματα - Συνθήκες διαβίωσης κρατουμένων

Κατά τη διερεύνηση αναφορών από κρατούμενους για θέματα ατομικών δικαιωμάτων, συνθηκών κράτησης κ.ά. σε σωφρονιστικά καταστήματα, η Αρχή διαμεσολαβεί προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης και τη διοίκηση των σωφρονιστικών καταστημάτων με εισηγήσεις για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων αρμοδιότητάς τους. Ενημερώνει επίσης τους κρατούμενους για τη δυνατότητα υποβολής των αιτημάτων τους στα προβλεπόμενα διοικητικά όργανα ή στις αρμόδιες δικαστικές αρχές.

Η Αρχή έχει επισημάνει και στο παρελθόν ότι είναι ανάγκη να παρέχεται στους κρατούμενους στοιχειώδης και εξατομικευμένη αιτιολογία για την τυχόν απόρριψη των αιτημάτων μεταγωγής τους από την Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών του Υπουρ-

ICON

EUROKINISSI

τοί, ενώ τους έχει εγκριθεί και ανανεωθεί, ενίοτε πολλές φορές, η ετήσια άδεια παραμονής στη χώρα, βρίσκονται ξαφνικά αντιμετώπι με τη γενικευμένη πρακτική της αναιτιολόγητης άρνησης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης να ανανεώσει την άδεια παραμονής τους για ανθρωπιστικούς λόγους.

Σύμπτωμα της ίδιας τάσης που δυσχεραίνει την πρόσβαση σε διαδικασίες νομιμοποίησης αποτελεί και μια ακόμη πρόσφατη πρακτική του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης η οποία συνίσταται στην άρνηση εξέτασης των αιτημάτων για παροχή άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους που υποβάλλονται προς τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης. Η πρακτική αυτή αφενός έρχεται σε αντίθεση με την αντίστοιχη των προηγούμενων ετών και αφετέρου δεν βρίσκει κανένα έρεισμα στον νόμο, οδηγώντας στην παραβίαση αυτού καθαυτού του πυρήνα του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος αναφοράς. Επιβεβαιώνοντας αυτές τις θέσεις του ΣτΠ, το ΣτΕ αναγνώρισε τόσο την υποχρέωση για αυτεπάγγελτη εξέταση όσο και τη δυνατότητα υποβολής αρχικού αιτήματος. Ύστερα από εισήγηση του ΣτΠ και διαβούλευση στην οποία συμμετείχε η Αρχή, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου εξέδωσε γνωμάτευση-απόφαση, με την οποία:

❖ επιβεβαίωσε τη θέση του ΣτΠ ότι η νόμιμη αιτιολογία για την απόρριψη αιτήματος ανανέωσης θα πρέπει να στηρίζεται στο γεγονός ότι εξέλιπαν οι λόγοι για τους οποίους είχε χορηγηθεί άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους την πρώτη φορά·

❖ τόνισε την πολυνομία στον τομέα της «παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους» και ζήτησε την αποφυγή χρησιμοποίησης του γενικού και αόριστου όρου «ανθρωπιστικοί λόγοι» και την ύπαρξη ενδεικτικής απαρίθμησης των περιπτώσεων των αλλοδαπών που θα έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τη

σχετική «εξαιρετική» προστασία στο πλαίσιο του Ν. 2910/2001 και, τέλος,

❖ πρότεινε να περιληφθεί ρητά στον Ν. 2910/2001 η πρόβλεψη για τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος παροχής προστασίας από πρόσωπα στα οποία δεν χορηγείται άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

Ο ΣτΠ έχει διαγνώσει ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές όταν διαπιστώνουν το ανέφικτο της απέλασης ορισμένων αλλοδαπών κατά την απελευθέρωσή τους μετά την τρίμηνη διοικητική κράτηση, τους εφοδιάζουν με ένα υπηρεσιακό σημείωμα που θέτει ορισμένη προθεσμία να αναχωρήσουν από τη χώρα. Και ενώ ο αλλοδαπός δεν μπορεί να αναχωρήσει για τη χώρα προέλευσής του και, ως εκ τούτου, παραμένει στη χώρα παράνομα και χωρίς να απολαμβάνει ούτε τα βασικά κοινωνικά δικαιώματα, συλλαμβάνεται πολλές φορές εκ νέου, κρατείται προσωρινά, και εκδίδεται σε βάρος του νέα απόφαση διοικητικής απέλασης, η οποία και πάλι δεν είναι δυνατόν να εκτελεστεί.

Είναι φανερό ότι μια τέτοια πρακτική οδηγεί τόσο στην καταστρατήγηση των διατάξεων για το ανώτατο χρονικό όριο κράτησής του (τρίμηνο) όσο και στην κατάχρηση της επιβολής του μέτρου της διοικητικής απέλασης από τα αρμόδια όργανα. Για τις περιπτώσεις αδυναμίας εκτέλεσης του διοικητικού μέτρου της απέλασης, ο νομοθέτης προέβλεψε μια διαδικασία έκδοσης προσωρινής άδειας παραμονής από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας σε συνέχεια σχετικής εισήγησης από την αρμόδια αστυνομική διεύθυνση. Επίσης υπάρχει πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία στον αλλοδαπό που δεν μπορεί να απομακρυνθεί από τη χώρα ή μετακινείται από τη χώρα καταγωγής του για λόγους ανωτέρας βίας επιτρέπεται να χορηγείται άδεια παραμονής διάρκειας ενός έτους μέχρι την εξάλειψη των λόγων για τους οποίους χορηγήθηκε. Δυστυχώς, και οι δύο προβλέψεις του Ν. 2910/2001 παραμένουν στην πράξη σχεδόν ολοκληρωτικά ανενεργές.

Ο ΣτΠ θεωρεί επιβεβλημένο

- ✿ Να αρχίσουν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 2910/2001 και να χορηγούνται οι προβλεπόμενες άδειες παραμονής που θα επέχουν κατά περίπτωση και θέση άδειας εργασίας.
- ✿ Να τροποποιηθούν οι σχετικές προβλέψεις ώστε να θεσπίζεται δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης –και όχι διακριτική ευχέρεια– για τη σύνταξη εισήγησης και λήψης απόφασης σχετικά με τη χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας των αλλοδαπών για όσο χρονικό διάστημα υφίσταται το κώλυμα απομάκρυνσής τους από τη χώρα.

Μια άλλη κατηγορία αλλοδαπών είναι οι καταδικασθέντες από ποινικά δικαστήρια σε ποινή φυλάκισης, οι οποίοι, μετά την απόλυσή τους υπό όρους από τα σωφρονιστικά καταστήματα και επειδή δεν υπάρχει σχετική διάταξη νόμου, παραμένουν στη χώρα με ένα ιδιότυπο καθεστώς ανοχής. Και τούτο διότι με το βούλευμα, με το οποίο διατάσσεται η απόλυσή τους από τα σωφρονιστικά καταστήματα, τίθεται μεταξύ των άλλων ως περιοριστικός όρος η απαγόρευση εξόδου τους από τη χώρα. Ωστόσο, ούτε αυτοί δεν εφοδιάζονται συνήθως με τη σχετική άδεια παραμονής, γεγονός που είναι ιδιαίτερα ανεπιεικές, αντιφατικό και αντίθετο στην αρχή της χρηστής διοίκησης, εφόσον ο αλλοδαπός δεν μπορεί να απομακρυνθεί από τη χώρα επειδή του επιβάλλονται περιοριστικοί όροι από την αρμόδια δικαστική αρχή. Και για αυτή την κατηγορία αλλοδαπών θα πρέπει να υπάρξει ειδική νομοθετική πρόβλεψη με δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης κατά το πρότυπο της αναφερόμενης πρότασης της Αρχής για την προηγούμενη κατηγορία.

Οι «νόμιμα» διαμένοντες αλλοδαποί

Από τη διερεύνηση αναφορών σχετικά με την επίκληση και την εφαρμογή από τις αστυνομικές αρχές της έννοιας της «δημόσιας τάξης» στις υποθέσεις αλλοδαπών έχουν προκύψει ενδείξεις καταχρηστικής επίκλησής της κυρίως στις εξής περιπτώσεις:

- ✿ Έκδοση πράξεων διοικητικών απελάσεων για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας είτε χωρίς να αναφέρεται σε τι συνίσταται ο κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια από την παρουσία στην Ελλάδα του προς απέλαση αλλοδαπού είτε με επίκληση πράξεων για τις οποίες διώκεται ο αλλοδαπός και για τις οποίες υφίσταται εκκρεμής διαδικασία ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων. Η πρακτική αυτή καθιστά τις σχετικές πράξεις απέλασης ανατιολόγητες ή, σε κάθε περίπτωση, μη επαρκώς αιτιολογημένες και άρα τις εκθέτει αφενός στη δικαστική κρίση και αφετέρου στη διατύπωση καταγγελιών περί αυθαίρετων ενεργειών που στηρίζονται σε αξιολογικές κρίσεις για την εν γένει δράση των αλλοδαπών.

- ✿ Επανεγγραφή στον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών (ΕΚΑΝΑ) για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, παρά την ακύρωση των διοικητικών αποφάσεων απέλασης από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή την ύπαρξη δικαστικών αποφάσεων ή προσωρινών διαταγών δικαστηρίου για την αναστολή εκτέλεσης διοικητικής απέλασης. Στις περιπτώσεις αυτές, η επίκληση των λόγων δημόσιας ασφάλειας και τάξης καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική, αν ληφθούν υπόψη οι συνέπειες που έχει η εγγραφή στον ΕΚΑΝΑ, οι οποίες συνίστανται στην απαγόρευση εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, στην απέλαση του αλλοδαπού.

- ✿ Αρνητική εισήγηση για την έκδοση ή την ανανέωση άδειας παραμονής ή εισήγηση ανάκλησής της για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας με επίκληση περιστατικών τα

οποία αδυνατούν καταφανώς να στοιχειοθετήσουν στο πρόσωπο του ελεγχόμενου αλλοδαπού κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Είναι δε χαρακτηριστική η περίπτωση αλλοδαπού συζύγου Ελληνίδας για τον οποίο η αρμόδια αστυνομική αρχή γνωμοδότησε αρνητικά εν όψει της ανανέωσης της άδειας παραμονής του από την Περιφέρεια, ενώ στο παρελθόν οι ίδιες αστυνομικές αρχές, έχοντας υπόψη τα ίδια δεδομένα, είχαν επανειλημμένα προβεί στην ανανέωση της εν λόγω άδειας.

Κοινό χαρακτηριστικό και των τριών παραπάνω εκδηλώσεων της στάσης των αρμόδιων αστυνομικών αρχών συνιστά η αβασάνιστη πολλές φορές επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης και ασφάλειας προκειμένου να αιτιολογηθούν ενέργειες με ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις σε βάρος αλλοδαπών. Ιδιαίτερα ανησυχητική, μάλιστα, είναι αυτή η πρακτική όταν οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές παρουσιάζονται επιφυλακτικές απέναντι σε άλλα όργανα της διοίκησης, τα οποία από τον νόμο είναι επιφορτισμένα με τον έλεγχο των διοικητικών πράξεων απέλασης αλλοδαπών εκ μέρους των αστυνομικών αρχών. Τέλος, η αστυνομική δράση στο συγκεκριμένο ζήτημα εμφανίζεται συχνά να μη λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες οι οποίες συντρέχουν στο πρόσωπο του κατά περίπτωση ελεγχόμενου αλλοδαπού. Η μακρόχρονη διαμονή στην Ελλάδα, η δημιουργία οικογένειας με έλληνα πολίτη, η εν γένει ικανοποιητική ενσωμάτωση του αλλοδαπού στην ελληνική κοινωνία, σε σχέση με τη βαρύτητα των αδικημάτων και βέβαια η αθώωση από τη δικαιοσύνη οφείλουν να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση γνώμης σχετικά με το εάν ο συγκεκριμένος αλλοδαπός συνιστά ή όχι κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Σε αντίθετη περίπτωση, η επίκληση της έννοιας της δημόσιας τάξης και ασφάλειας καθίσταται ευάλωτη στην κριτική περί καταχρηστικότητας και αποδυναμώνεται, ενώ η αστυνομική δράση εμφανίζεται ως ανεξέλεγκτη.

Κατόπιν αυτών, και με δεδομένη την αοριστία της έννοιας «δημόσια τάξη και ασφάλεια», ο ΣτΠ θεωρεί ότι υπάρχει ανάγκη τροποποίησης της κοινής υπουργικής απόφασης σχετικά με την επανεγγραφή των αλλοδαπών στον ΕΚΑΝΑ.

Ειδικότερα ο ΣτΠ προτείνει

Ειδικότερα ο ΣτΠ προτείνει

- η εγγραφή του αλλοδαπού στον ΕΚΑΝΑ να μη συντελείται με την έκδοση της πράξης απέλασης από την αρμόδια αστυνομική αρχή, αλλά μετά την ολοκλήρωση της τυχόν διοικητικής διαδικασίας ελέγχου από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, και
- η εγγραφή του αλλοδαπού στον ΕΚΑΝΑ να αναστέλλεται με την έκδοση είτε δικαστικής είτε διοικητικής απόφασης περί αναστολής της διοικητικής πράξης απέλασης.

Συμπερασματικά τονίζεται ότι θα ήταν δύσκολο να μιλήσει κανείς για προστασία ή καταστρατήγηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην περίπτωση των αλλοδαπών πολιτών της χώρας, εφόσον ακόμη και αυτή η νομιμότητα της παρουσίας τους στην Ελλάδα φαίνεται να τίθεται συχνά υπό αίρεση με βάση υποκειμενικά και διαφορετικά κάθε φορά κριτήρια. Με την έννοια αυτή, η θέσπιση νέου νομοθετικού πλαισίου για τη μετανάστευση, ο εξορθολογισμός και η απλούστευση των διαδικασιών, η δημιουργία νέων υπηρεσιών, καθώς και η εφαρμογή οποιουδήποτε προγράμματος, προϋποθέτουν την ύπαρξη συγκεκριμένης θέσης και την επί της ουσίας αντιμετώπιση του προβλήματος από πλευράς ελληνικού κράτους.

τη δημιουργία ενός διευρυμένου πλαισίου προστασίας.

Προβλήματα των ΑμεΑ σχετικά με την πρόσβαση στην απασχόληση

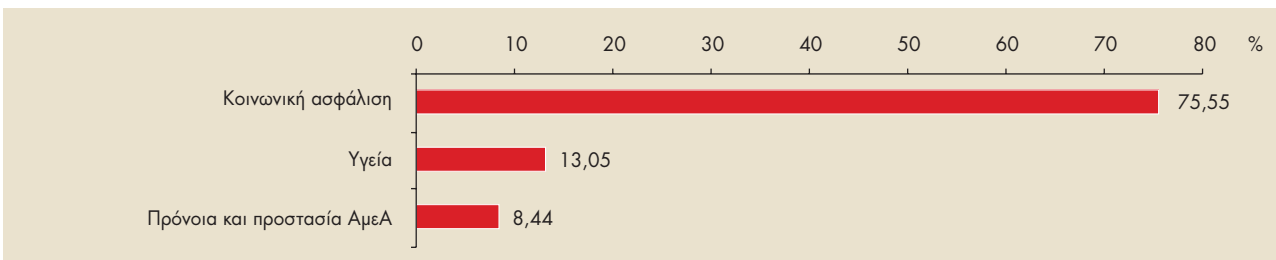
Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας έλαβε σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικά με τη διαδικασία πρόσληψης και διορισμού από μων ειδικών κατηγοριών από τον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τον Ν. 2643/1998. Το ειδικότερο πρόβλημα που παρουσιάστηκε αφορούσε στον μηδενισμό αιτήσεων συμμετοχής με τη δικαιολογία, από την υπηρεσία, ότι σε πολλές περιπτώσεις τα απαραίτητα δικαιολογητικά που είχαν κατατεθεί ήταν ελλιπή. Ένα από αυτά ήταν η υπεύθυνη δήλωση των υπόλοιπων προστατευόμενων μελών της οικογένειας ότι δεν έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους για τοποθέτηση σε θέση εργασίας στο παρελθόν, καθώς και ότι παραιτούνται από οποιαδήποτε σχετική απαίτηση στο μέλλον. Οι ενδιαφερόμενοι θεώρησαν ότι προστα-

τευόμενα μέλη ήταν τα παιδιά τους αλλά όχι και οι γονείς τους. Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας δέχθηκε ότι η μη υποβολή των υπεύθυνων δηλώσεων οφείλεται στη σύγχυση σχετικά με την έννοια του προστατευόμενου μέλους και δέχθηκε την εκπρόθεσμη υποβολή των υπεύθυνων δηλώσεων. Απέκλεισε ωστόσο όσους θεώρησε ότι δεν είχαν παραπλανηθεί, εφόσον στην αρχική αίτησή τους είχαν προσκομίσει υπεύθυνες δηλώσεις του πατέρα ή της μητέρας τους, αλλά όχι και των δύο γονέων.

Άλλο πρόβλημα που παρουσιάστηκε κατά τη διαδικασία πρόσληψης και διορισμού από τον ΟΑΕΔ από μων ειδικών κατηγοριών σε θέσεις απασχόλησης του ιδιωτικού τομέα αφορούσε στον μηδενισμό αιτήσεων πολιτών που έχουν τέκνο, αδελφό ή σύζυγο με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, δηλαδή τους «έμμεσα ΑμεΑ». Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι αιτήσεις μηδενίστηκαν επειδή οι ιατρικές γνωματεύσεις των αρμόδιων υγειονομικών επιτροπών (ΥΕ) του ΙΚΑ δεν ανέφεραν ότι τα πρόσωπα από τα οποία έλκεται το δικαίωμα υπαγωγής στις διατάξεις του Ν. 2643/1998 είναι ισοβίως ανάκανα για εργασία. Αποτέλεσμα ήταν τα υποβαλλόμενα δικαιολογητικά από τους «έμμεσα ΑμεΑ» να θεωρηθούν ελλιπή. Στη συνέχεια, η Γενική Γραμματεία Απασχόλησης και ο ΟΑΕΔ ενημέρωσαν τους υποψηφίους ότι οι ΥΕ θα διόρθωναν τις γνωματεύσεις. Έτσι, δημιουργήθηκε στους υποψηφίους η εύλογη πεποίθηση ότι θα διευθετηθεί το ζήτημα, κάτι που δεν συνέβη, καθώς οι αιτήσεις τους μηδενίστηκαν. Τελικά, η Κεντρική Επιτροπή Εποπτείας και Συντονισμού Εφαρμογής του νόμου εξέτασε μόνο τις αιτήσεις για πρόσλη-

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΧΕΙΡΙΣΤΗΚΕ Ο ΚΥΚΛΟΣ

επίσης και να προβλεφθούν εναλλακτικοί τρόποι εξυπηρέτησης των ατόμων με κινητικά προβλήματα, που θα ανακοινώνονται έγκαιρα στο επιβατικό κοινό. Κρίσιμο θεωρήθηκε το θέμα της ελλιπούς εκπαίδευσης του προσωπικού, που συχνά με τη συμπεριφορά του ακυρώνει στην πράξη το δικαίωμα των ΑμεΑ να χρησιμοποιούν τα ΜΜΜ.

Ο ΣτΠ ασχολήθηκε και με τα προβλήματα προσβασιμότητας στον σταθμό του μετρό στην πλατεία Συντάγματος. Η Αρχή κατέγραψε σειρά σχεδιαστικών και κατασκευαστικών ελλείψεων και παρενέβη με επισημάνσεις και προτάσεις στη φάση των πρόσθετων εργασιών εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Οι επεμβάσεις που ακολούθησαν βελτίωσαν πράγματι τη λειτουργικότητα γενικότερα της πλατείας για τα ΑμεΑ.

Από τον χειρισμό των σχετικών αναφορών προκύπτει ότι το κρίσιμότερο πρόβλημα είναι αυτό της εμπλοκής πολλών φορέων και της προφανούς έλλειψης συντονισμού και ανοικτού διαλόγου για τα θέματα αυτά.

Δυσχέρεια στην πρόσβαση των ΑμεΑ σε κατοικίες του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας

Σοβαρά προβλήματα πρόσβασης στις κατοικίες που απέκτησαν από τον ΟΕΚ αντιμετώπισαν πολίτες με αναπηρία. Η καταγραφή των προβλημάτων δείχνει ότι ο σκοπός της διάθεσης εργατικών κατοικιών προς

τους ευπαθείς δικαιούχους κατ' ουσίαν μεταιώνεται από την έλλειψη ειδικών μέτρων που διευκολύνουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές.

Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση πολίτη που πάσχει από σκλήρυνση κατά πλάκας, ο οποίος παρέλαβε από τον ΟΕΚ κατοικία που όμως δεν είχε την αναγκαία ράμπα, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η πρόσβασή του σε αυτή. Επιπλέον, δεν είχε προβλεφθεί κατάλληλος χώρος για τη στάθμευση του αυτοκινήτου του.

Σε παρόμοια υπόθεση, γυναίκα με ολική τυφλότητα παρέλαβε διαμέρισμα που βρισκόταν στον πρώτο όροφο. Τα πολλά σκαλιά όμως καθιστούσαν την πρόσβασή της στο διαμέρισμα σχεδόν αδύνατη, με αποτέλεσμα να είναι εξαρτημένη για τη μετακίνησή της από άλλο άτομο. Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΕΚ όμως απέρριψε το αίτημά της για αντικατάσταση του διαμερίσματος. Ο ΣτΠ διαπίστωσε για άλλη μια φορά παραλείψεις σε θέματα συνολικού σχεδιασμού και υποδομής των κατοικιών του οργανισμού. Η ιδιαιτερότητα κάθε περίπτωσης καθιστά επιτακτική την ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες ανάγκες ατόμων με αναπηρία, ώστε να εξασφαλίζονται ουσιαστικά τα δικαιώματά τους.

Διαδικασία χορήγησης επιδόματος βαριάς αναπηρίας

Οι δημόσιοι υπάλληλοι και συνταξιούχοι του δημοσίου που είναι γονείς τέκνων με βαριά αναπηρία δικαιούνται επίδομα. Η σχετική αίτηση υποβάλλεται από τους γονείς στο ΓΛΚ και διαβιβάζεται στην Ανώτατη Στρατιωτική Υγειονομική Επιτροπή (ΑΣΥΕ) προκειμένου να κριθεί το ποσοστό αναπηρίας. Με αφορμή αναφορές πολιτών που έθιγαν το θέμα της παραπάνω διαδικασίας, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η ισχύουσα νομοθεσία επιβάλλει τη μετακίνηση παιδιών με βαριά αναπηρία από όλη την επικράτεια στην Αθήνα, προκειμένου να εξεταστούν από την ΑΣΥΕ, αφού η τελευταία εδρεύει εκεί.

Με τις προτάσεις του ΣτΠ συντάχθηκε πρόσφατα η αρμόδια διεύθυνση του ΓΕΣ.

Ο ΣτΠ πρότεινε

- ✳ είτε να αξιολογείται η κάθε περίπτωση από τις ιατρικές γνωματεύσεις που αποστέλλονται στο ΓΛΚ
- ✳ είτε, εναλλακτικά, να γίνονται παραπομπές στα κατά τόπους δημόσια νοσοκομεία της περιφέρειας, ώστε να αποφεύγονται οι συχνά επίπονες, επιζήμιες και πολυδάπανες μετακινήσεις των ατόμων με βαριά αναπηρία.

Η προστασία της πολύτεκνης οικογένειας

Για να ενθαρρυνθεί η αύξηση των γεννήσεων και να διευκολυνθεί η συμμετοχή των μητέρων στην αγορά εργασίας καθιερώθηκαν το μηνιαίο επίδομα τρίτου παιδιού και το μηνιαίο επίδομα πολύτεκνης μητέρας, το οποίο μετατρέπεται σε ισόβια σύνταξη όταν η μητέρα παύσει να έχει άγαμα παιδιά ηλικίας έως 23 ετών (Ν. 1892/1990). Οι σχετικές αναφορές όμως που έχει δεχθεί η Αρχή αναδεικνύουν την έλλειψη μακροπρόθεσμης, ολοκληρωμένης και με σαφή στόχο κοινωνικής πολιτικής για τα οικογενειακά επιδόματα: άλλοτε η παρέμβαση έχει στόχο την ενίσχυση των γεννήσεων και ασκείται στο

πλαίσιο της δημογραφικής πολιτικής και άλλοτε την ενίσχυση των πολύτεκνων οικογενειών λόγω των αυξημένων οικονομικών αναγκών τους. Ο ΣτΠ θεωρεί απαραίτητη την κωδικοποίηση της διάσπαρτης νομοθεσίας για την προστασία των πολύτεκνων, συμπεριλαμβανομένων και των ρυθμίσεων για τα οικογενειακά επιδόματα.

Η ισοβιότητα της πολυτεκνικής ιδιότητας

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (ΑΣΠΕ) υποχρεώνει τα μέλη της να θεωρούν το βιβλιάριο ταυτότητας πολυτέκνου κάθε έξι μήνες, εφαρμόζοντας τον νόμο του 1944. Το βιβλιάριο ταυτότητας χρησιμοποιείται από τους πολυτέκνους για να έχουν μειωμένο εισιτήριο στα ΜΜΜ και στα μουσεία όπως και για να λαμβάνουν βοήθεια σε είδος (λ.χ. τρόφιμα). Η θεώρηση του βιβλιαρίου ταυτότητας προϋποθέτει καταβολή χρηματικού ποσού στην αρμόδια πολυτεκνική οργάνωση και συνεπάγεται απασχόληση του πολυτέκνου, συχνά χρονοβόρα και δαπανηρή, λόγω μετακινήσεων προς τις έδρες των πολυτεκνικών οργανώσεων. Από την άλλη, η παράλειψη έγκαιρης θεώρησης του βιβλιαρίου ταυτότητας έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια της ιδιότητας του πολυτέκνου ή την καταβολή αναδρομικών τελών θεώρησης.

Κατά τη διερεύνηση αναφοράς που κατέθεσε ένωση προσώπων παραπονούμενη για την υποχρέωση εξαμηνιαίας θεώρησης του βιβλιαρίου ταυτότητας πολυτέκνου, προέκυψε ότι τα προβλήματα παρουσιάστηκαν αμέσως μετά την ψήφιση του Ν. 860/1979, ο οποίος θέσπισε την ισόβια πολυτεκνική ιδιότητα χωρίς να καταργεί ρητά την υποχρέωση για εξαμηνιαία θεώρηση του βιβλιαρίου. Τότε είχε ζητηθεί η γνώμη του ΝΣΚ, το οποίο επιβεβαίωσε ότι ο νομοθέτης είχε σκοπό να καταστήσει ισόβια την πολυτεκνική ιδιότητα και άρα να μην χρειάζεται θεώρηση του βιβλιαρίου ανά εξαμηνιο. Παρ' όλα αυτά, η Διεύθυνση Προστασίας της Οικογένειας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας εμμένει μέχρι και σήμερα στο καθεστώς της εξαμηνιαίας περιοδικής

θεώρησης των πολυτεχνικών βιβλιαρίων.

Ο ΣτΠ θεωρεί ότι η έκδοση νόμου που θα αντιμετωπίζει συνολικά τα ζητήματα των πολυτέκνων θα αποδειχθεί πολλαπλά χρήσιμη. Ήδη από την *Ετήσια έκθεση 1999* (σ. 162 κ.ε.), η Αρχή είχε ασχοληθεί με το θέμα της απονομής της πολυτεχνικής ιδιότητας από την ΑΣΠΕ και είχε επισημάνει ότι ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως πολυτέκνου αποτελεί κοινωνικό δικαίωμα και συνιστά άσκηση δημόσιας εξουσίας, ο φορέας της οποίας πρέπει τουλάχιστον να ελέγχεται και να εποπτεύεται από το ελληνικό δημόσιο. Η ΑΣΠΕ, ωστόσο, δεν είναι δημόσιος φορέας ούτε ελέγχεται άμεσα από δημόσιο φορέα. Οι σχετικές διατάξεις χρονολογούνται από το 1944 και από τότε μέχρι σήμερα μεσολάβησαν δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές, δικαιοτικές και άλλες αλλαγές στην ελληνική κοινωνία, οι οποίες σταδιακά μεταβάλλουν τους στόχους της κοινωνικής πολιτικής και τον τρόπο που αυτή ασκείται. Ζητήματα όπως ο ρόλος των πολυτεχνικών οργανώσεων, η σχέση τους με το εποπτεύον υπουργείο, η προστασία των δικαιωμάτων όσων πολυτέκνων δεν επιθυμούν να συμμετέχουν σε πολυτεχνική οργάνωση, οι βεβαιώσεις που απαιτούνται για την πιστοποίηση της πολυτεχνικής ιδιότητας, η διατήρηση της πολυτεχνικής ιδιότητας ισοβίως κ.λπ. πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο των σχετικών ρυθμίσεων.

Πάντως, ακόμη και αν δεν αποφασιστεί συνολική νομοθετική ρύθμιση των θεμάτων, ο ΣτΠ θεωρεί ότι είναι δυνατή η απαλλαγή των γονέων που καλύπτουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 του Ν. 860/1979 από την ανά εξάμηνο θεώρηση των βιβλιαρίων πολυτεχνίας, με την έκδοση κανονιστικών πράξεων ή την υιοθέτηση των σχετικών γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ.

Η οριστική λύση του γάμου ως προϋπόθεση χορήγησης πολυτεχνικού επιδόματος

Πολύτεκνη μητέρα θεωρείται και η διαζευγμένη μητέρα με τρία παιδιά, εφόσον έχει την αποκλειστική ευθύνη της διατροφής τους

(Ν. 1940/1944). Με αφορμή δύο παρόμοιες αναφορές, ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας εξέτασε το θέμα των γυναικών που τελούν σε διάσταση, συντηρούν όμως μόνες τα τρία παιδιά τους. Οι ενδιαφερόμενες μητέρες είχαν υποβάλει αιτήσεις για πιστοποίηση της πολυτεχνικής ιδιότητας, τις οποίες απέρριψε η ΑΣΠΕ με το αιτιολογικό ότι δεν είχαν πάρει διαζύγιο. Όταν οι μητέρες απευθύνθηκαν στο Υπουργείο Υγείας διαμαρτυρούμενες για την απόφαση της ΑΣΠΕ, αυτό δεν πήρε θέση για το θέμα.

Ο ΣτΠ τόνισε ότι στις παραπάνω περιπτώσεις, παρόλο που η δράση της διοίκησης ήταν τυπικά σύννομη, η στενή ερμηνεία της διάταξης στην οποία βασίστηκε η ΑΣΠΕ και υιοθέτησε το υπουργείο έθεσε στην ουσία εκτός της προνοιακής προστασίας τις εν διαστάσει μητέρες που αποδεδειγμένα είχαν την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη διατροφής των τριών παιδιών τους. Εντοπίστηκε επίσης από την Αρχή ότι ανάλογο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και οι διαζευγμένες μητέρες που έχουν την επιμέλεια των παιδιών και ο σύζυγος-υπόχρεος διατροφής των παιδιών δεν τους καταβάλλει τη διατροφή.

Η ελληνική υπηκοότητα ως προϋπόθεση απονομής των πολυτεχνικών παροχών

Τα πολυτεχνικά επιδόματα (επίδομα τρίτου παιδιού, πολυτεχνικό επίδομα, ισόβια πολυτεχνική σύνταξη, σύμφωνα με τον Ν. 1892/1990) καταβάλλονται ανεξάρτητα από την επαγγελματική απασχόληση, την περιουσιακή κατάσταση καθώς και κάθε άλλο επίδομα, σύνταξη, αμοιβή, αποζημίωση κ.λπ. Η κοινή υπουργική απόφαση (Γ1α/440/1991), που εκδόθηκε σε συνέχεια της νομοθετικής ρύθμισης και καθόρισε τον ΟΓΑ ως τον αρμόδιο φορέα για την απονομή των επιδομάτων, εισήγαγε την ελληνική υπηκοότητα ως προϋπόθεση πρόσβασης στις παροχές αυτές. Σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση, για να λάβει κάποιος επίδομα τρίτου παιδιού «πρέπει όλα τα παιδιά να έχουν ή να αποκτήσουν την ελληνική υπηκοότητα». Στη συνέχεια, η ελληνική υπηκοότητα των παι-

τε στην πρόταση του ΣτΠ να επεκταθεί η καταβολή του πολυτεχνικού επιδόματος σε αλλοδαπές πολύτεχνες μητέρες παιδιών με ελληνική υπηκοότητα ούτε στο πόρισμα για τη χορήγηση του επιδόματος τρίτου παιδιού ανεξάρτητα από την υπηκοότητα της μητέρας ή τη σειρά γέννησης των παιδιών.

Μη αναδρομική εφαρμογή της κατάργησης του εισοδηματικού ορίου

Ο Ν. 1892/1990 καθιέρωσε το επίδομα τρίτου παιδιού και το πολυτεχνικό επίδομα χωρίς να θέτει προϋποθέσεις ως προς το εισόδημα των δικαιούχων. Όμως, το 1997 καθορίστηκαν τα ανώτατα όρια για το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, τα οποία ο πολύτεκνος δεν έρεπε να υπερβαίνει, προκειμένου να λαμβάνει τα επιδόματα (Ν. 2459/1997). Η υποχώρηση από την αρχή της καθολικής χορήγησης των πολυτεχνικών επιδομάτων προσβλήθηκε στο ΣτΕ και ακυρώθηκε. Με την απόφαση αυτή συμμορφώθηκε ο νομοθέτης επαναφέροντας την καθολικότητα στη χορήγηση των επιδομάτων (Ν. 2972/2001). Η κατάργηση όμως του εισοδηματικού ορίου άρχισε να εφαρμόζεται από την ημερομηνία έκδοσης του νόμου και όχι αναδρομικά.

Η μη αναδρομική εφαρμογή της κατάργησης του εισοδηματικού ορίου προκάλεσε πλήθος προβλημάτων που εξακολουθούν έως σήμερα να ταλανίζουν τους δικαιούχους και να επιβαρύνουν τη διοίκηση. Αυτό φαίνεται και σε αναφορές που δέχθηκε ο Κύκλος το 2004. Σε μία από αυτές, πολύτεκνη μητέ-

ρα ζητούσε την καταβολή του επιδόματος αναδρομικά από τότε που είχε διακοπεί (1999), χωρίς η ίδια να έχει προσφύγει στο δικαστήριο. Ο ΟΓΑ αρνήθηκε να επαναχορηγήσει το επίδομα αναδρομικά, με το αιτιολογικό ότι «το δεδικασμένο που παράγεται από την απόφαση του ΣτΕ δεν εκτείνεται και στο πρόσωπό της γιατί δεν υπήρξε διάδικος κατά τη δίκη». Σε άλλη υπόθεση, μητέρα τριών παιδιών ζήτησε τη συνδρομή της Αρχής προκειμένου να εκτελεστεί δικαστική απόφαση που υποχρέωνε τον ΟΓΑ να της καταβάλει αναδρομικά το επίδομα τρίτου παιδιού. Ο ΟΓΑ αρνήθηκε και πάλι να εκτελέσει την απόφαση προτού αυτή καταστεί αμετάκλητη. Έτσι ο ΟΓΑ αποστερεί για χρόνια τους δικαιούχους από προνοιακά επιδόματα που δικαιούνται και τελικά θα λάβουν.

γίας των παράνομων χώρων και της συγκρότησης Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος για τη διενέργεια αυτοψιών και τον καθορισμό των απαιτούμενων ενεργειών για την αποκατάσταση των χώρων.

- ✳ Την ανάγκη για άμεση αποκατάσταση των παράνομων χώρων διάθεσης.
- ✳ Την ανάγκη να σχεδιαστεί ένα σύστημα παρακολούθησης (monitoring) των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων και του εδάφους.

Δυστυχώς, η ανταπόκριση της διοίκησης στις προτάσεις του ΣτΠ δεν κρίνεται ικανοποιητική, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ήταν δυνατόν να διακοπεί η λειτουργία των χωματερών. Εκτός αυτού, η διοίκηση απέφυγε να επιβάλει κυρώσεις στους υπεύθυνους δήμους, εκτός από κάποιες σποραδικές περιπτώσεις. Στους λίγους χώρους που έπαψαν να χρησιμοποιούνται, ο τερματισμός λειτουργίας τους δεν συνοδεύθηκε από έργα αποκατάστασης και επανένταξής τους στο φυσικό περιβάλλον.

Μη τήρηση περιβαλλοντικών όρων

Από τη διερεύνηση των υποθέσεων διαπιστώθηκαν επίσης προβλήματα που αφορούσαν στην τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων σε υφιστάμενους ΧΥΤΑ.

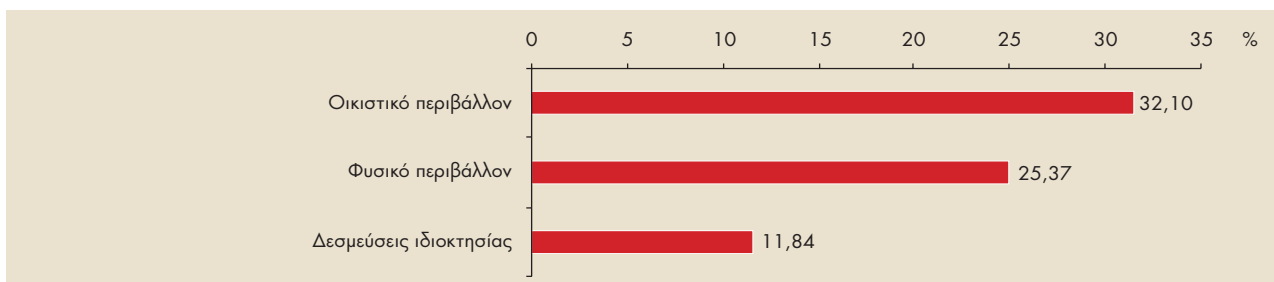
Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα κακοδιοίκησης αποτελεί υπόθεση που θίγει τη μη τήρηση περιβαλλοντικών όρων στον ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων, τον μεγαλύτερο ΧΥΤΑ της χώρας. Η απόκλιση από τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους καλλιεργεί στην κοινή γνώμη δυσπιστία ως προς τις τεχνολογικές δυνατότητες για την κατασκευή ενός ΧΥΤΑ με ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον, με αποτέλεσμα να εντείνεται η κοινωνική αντίδραση στην προσπάθεια χωροθέτησης νέων ΧΥΤΑ.

Διαδικασία χωροθέτησης έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων

Διαπιστώθηκαν τα εξής προβλήματα ως προς τη χωροθέτηση έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων:

- ✳ Οι προβλεπόμενες διαδικασίες είναι εξαιρετικά πολύπλοκες και χρονοβόρες.
- ✳ Οι φάκελοι της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης αλλά και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου, που εντάσσονται στη διαδικασία της συνολικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, είναι συχνά ελλιπείς.
- ✳ Τα κριτήρια καταλληλότητας ενός χώρου, σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, συχνά δεν πληρούνται ικανοποιητικά, διότι δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής.
- ✳ Οι νομαρχιακές αποφάσεις που εκδόθηκαν στο στάδιο του περιφερειακού σχεδιασμού ενέκριναν μία και μόνο θέση εγκατάστασης ΧΥΤΑ ως κατάλληλης, αντί των περισσότερων αναγκαίων σύμφωνα με τον νόμο.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΧΕΙΡΙΣΤΗΚΕ Ο ΚΥΚΛΟΣ

❖ Η διαπίστωση σημαντικών αποκλίσεων ανάμεσα στα αποτελέσματα των μετρήσεων που διενεργήθηκαν από διαφορετικές υπηρεσίες, γεγονός που δημιουργεί εύλογα ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο διενέργειας της δειγματοληψίας και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων των συγκεκριμένων αναλύσεων.

Σε πολλές περιπτώσεις, μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, οι αρμόδιοι φορείς προέβησαν σε δειγματοληψία και ανάλυση δειγμάτων για τη διαπίστωση ενδεχόμενης ρύπανσης. Ωστόσο, ακόμη και όπου διαπιστώθηκε ρύπανση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, δεν επιβλήθηκαν οι προβλεπόμενες κυρώσεις ούτε ελήφθησαν τα ενδεδειγμένα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις, ο ΣτΠ ενημερώθηκε ότι έχει ενεργοποιηθεί η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης ή/και δημοπράτησης έργων επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων, χωρίς ωστόσο να έχει καθοριστεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και χωρίς να έχουν ληφθεί μέτρα για την κατάλληλη διάθεση των λυμάτων στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί έως την ολοκλήρωση υλοποίησης των έργων.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, ο ΣτΠ προτείνει

- ❖ Αλλαγή του συστήματος διαχείρισης όχι μόνο προς την κατεύθυνση της αξιοποίησης των αποβλήτων με ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση ενέργειας, αλλά κυρίως προς την κατεύθυνση της μείωσης της παραγωγής αποβλήτων με την ανάπτυξη καθαρών τεχνολογιών και τον σχεδιασμό και τη διάθεση στην αγορά προϊόντων που συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση των παραγόμενων αποβλήτων.
- ❖ Αυστηρή επιβολή του νόμου και θέσπιση αφενός υποχρεωτικής παρακολούθησης (monitoring) των περιβαλλοντικών συνθηκών και αφετέρου συγκεκριμένων μεθόδων απορρύπανσης-αποκατάστασης.
- ❖ Κατασταλτικά μέτρα ή ποινές, κλιμακούμενα και ανάλογα προς το μέγεθος της προκαλούμενης βλάβης.
- ❖ Αποτελεσματικό και ρεαλιστικό θεσμικό πλαίσιο.
- ❖ Προώθηση τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον, έστω και αν αυτές είναι πιο δαπανηρές.
- ❖ Προώθηση της περιβαλλοντικής παιδείας, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, δεδομένου ότι ο υψηλός βαθμός εναντίωσης κατά των οργανωμένων εγκαταστάσεων διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, που συχνά εκδηλώνεται από τις τοπικές κοινωνίες, αποδεικνύει ότι το πρόβλημα της ορθής διαχείρισης των αποβλήτων είναι, εκτός από πρόβλημα νομιμότητας, και πρόβλημα έλλειψης περιβαλλοντικής κουλτούρας τόσο εκ μέρους της διοίκησης όσο και εκ μέρους των πολιτών.
- ❖ Εξασφάλιση πόρων και ένταξη μελετών κόστους-ωφέλειας και βιωσιμότητας στο σύστημα διαχείρισης.

Για την εξεύρεση πόρων ώστε να υλοποιηθούν τα προτεινόμενα, πρέπει να εξεταστούν

- Η δημιουργία Ειδικού Ταμείου για το Νερό, του οποίου τα κονδύλια να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση αναγκών ύδρευσης υπό τον όρο της αναδιανομής των σχετικών πόρων μεταξύ μικρών και μεγάλων ΟΤΑ.
- Η ένταξη των σχετικών έργων σε διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα, αλλά και η εφαρμογή εξειδικευμένων πολιτικών τιμολόγησης του νερού για την υλοποίηση περιβαλλοντικών έργων.

Χωροθέτηση και λειτουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων

Οι αναφορές που δέχεται η Αρχή στον τομέα αυτό αφορούν τόσο στις βιομηχανίες και βιοτεχνίες όσο και σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών (τουριστικές και εμπορικές επιχειρήσεις) και στην πρωτογενή παραγωγή (πηνοτροφικές και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις). Οι αναφορές άλλοτε υποβάλλονται από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες και αμέσως θιγόμενους από την κακοδιοίκηση στον τομέα της αδειοδότησης, και άλλοτε από τρίτους, δηλαδή όμορους ιδιοκτήτες, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίοι αμφισβητούν τη νομιμότητα της διαδικασίας που ακολουθείται από τη διοίκηση κατά τη χωροθέτηση και ιδίως κατά τη χορήγηση άδειας λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών.

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι:

- Η ασάφεια του ισχύοντος καθεστώτος χωροθέτησης των ιδιωτικών επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με τις συχνά παρατηρούμενες καθυστερήσεις και αδικαιολόγητες αρνήσεις για χορήγηση των αναγκαίων αδειών και εγκρίσεων, αποτελούν παράγοντες που αποθαρρύνουν την επιχειρηματικότητα και τον υγιή ανταγωνισμό και υπονομεύουν την ασφάλεια δικαίου.
- Η συχνά παράνομη αδειοδότηση και λειτουργία αρκετών επιχειρήσεων ενισχύει την καχυποψία του κοινού και των τοπικών κοινωνιών έναντι των συγκεκριμένων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το επισφαλές καθεστώς χωροθέτησης

Το πιο σημαντικό πρόβλημα που συναντούν οι επιχειρήσεις, κατά τα διάφορα στάδια αδειοδότησής τους, είναι αυτό της χωροθέτησης, υπό την έννοια της εναρμόνισης των όρων εγκατάστασης της επιχείρησης με τις ισχύουσες χωροταξικές, πολεοδομικές και περιβαλλοντικές ρυθμίσεις.

Στις περιπτώσεις αυτές, παρατηρούνται τα εξής προβλήματα:

- Έλλειψη καταγραφής και οριοθέτησης των προστατευτέων περιοχών της χώρας (δάση, δασικές εκτάσεις, αρχαιολογικοί χώροι, υγρά τοποί, ρέματα, αιγιαλός κ.λπ.).
- Έλλειψη οργανωμένων περιοχών-υποδοχών παραγωγικών δραστηριοτήτων που να μπορούν να εγγυηθούν την απρόσκοπτη χωροθέτηση ιδιωτικών επιχειρήσεων σε απαλλαγμένες από χωροταξικά και περιβαλλοντικά εμπόδια περιοχές.
- Αδειοδότηση επιχειρήσεων χωρίς να συνεκτιμώνται οι σωρευτικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκληθούν στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, αλλά και στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας.
- Συχνές μεταβολές των κανονιστικών διατάξεων, χωρίς να προβλέπονται μεταβατικές ρυθμίσεις που θα εξασφαλίζουν την ομαλή μετεγκατάσταση των μη επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων σε άλλες περιοχές.
- Έκδοση αδειών και εγκρίσεων οι οποίες στηρίζονται σε νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις που έχουν κριθεί αντισυνταγματικές από τα αρμόδια δικαστήρια.

Χαρακτηριστικό των προβλημάτων που γεννά η ασάφεια του καθεστώτος χρήσεων γης στις εκτός σχεδίου πόλεως περιοχές αποτελούν οι μεγάλες καθυστερήσεις που παρατηρούνται κατά τη διαδικασία χαρακτηρισμού ακινήτων ως δασικών ή μη.

Ενδεικτικό παράδειγμα του πόσο επισφαλές είναι από νομική άποψη και το ίδιο το κανονιστικό πλαίσιο για τη χωροθέτηση επιχειρήσεων αποτελεί η ρύθμιση σχετικά με την εγκατάσταση επιχειρήσεων χαμηλής, μέσης και υψηλής όχλησης μέσα σε οικισμούς

και σε απόσταση 500 μ. από τα όριά τους (ΠΔ 2-3/13.3.81). Η ρύθμιση αυτή έγινε πιο ελαστική, περιορίζοντας την απαγόρευση λειτουργίας μόνο στις εγκαταστάσεις υψηλής και μέσης όχλησης (ΠΔ 24-4/3.5.85), στη συνέχεια όμως κρίθηκε αντισυνταγματική από το ΣτΕ, με νέο διάταγμα επανήλθε σε ισχύ (1989) για να κριθεί και πάλι αντισυνταγματική από το ΣτΕ. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η λειτουργία εγκατάστασης χαμηλής όχλησης εντός οικισμού, στη θέση Ανυφί του Δήμου Μιδέας.

Τέλος, αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων που μπορούν να χωροθετηθούν στην ίδια περιοχή ή ακόμη και στο ίδιο κτίριο αποτελούν η λειτουργία χοιροτροφείου στον Δήμο Φιλοθέης Άρτας σε άμεση γειτνίαση με ξενοδοχείο και χωρίς τήρηση των νόμιμων αποστάσεων και η εγκατάσταση στον Δήμο Μαλακασίου Τρικάλων, μέσα στο ίδιο κτίσμα, καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος (καφέ-μπαρ-οβελιστηρίου) και πρατηρίου υγρών καυσίμων, η συνύπαρξη των οποίων εγκυμονεί κινδύνους για την ασφάλεια των πολιτών.

Καθυστέρηση ή/και ανατιολόγηση άρνηση χορήγησης αδειών και εγκρίσεων

Ο ΣτΠ έχει εξετάσει την παράλειψη, την καθυστέρηση ή την ανατιολόγητη άρνηση έκδοσης από τις αρμόδιες υπηρεσίες των απαιτούμενων αδειών και εγκρίσεων για την εγκατάσταση και τη λειτουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Τυπικό παράδειγμα κακοδιοίκησης αποτελεί η ανατιολόγητη άρνηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου της ΝΑ Ηρακλείου Κρήτης να χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε εμπορική επιχείρηση για τη δημιουργία υπεραγοράς λιανικού εμπορίου στον Δήμο Αλικαρνασσού Ηρακλείου.

Πολύ συχνό φαινόμενο κακοδιοίκησης συνιστά η πρακτική να περιλαμβάνονται ανεπίτρεπτοι ή καταχρηστικοί όροι ή αιρέσεις που καθιστούν ανέφικτη τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί σχετική απόφαση της Γενικής Γραμ-

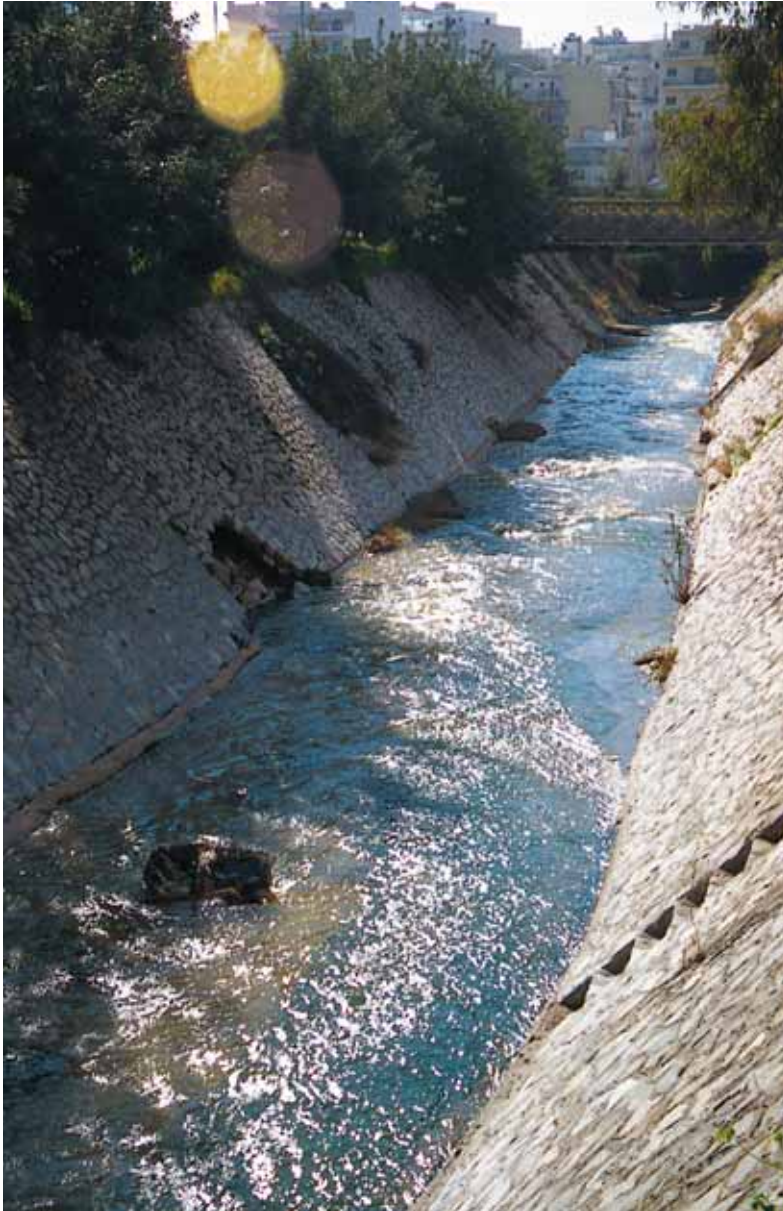
ματέως της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.

Από τη διερεύνηση ικανού αριθμού αναφορών πολιτών έχει αναδειχθεί επίσης το ζήτημα της χρονικής αλληλουχίας έκδοσης των αδειών που απαιτούνται για τη λειτουργία μιας επιχείρησης, ιδίως όταν, πριν από την ολοκλήρωση του τελικού σταδίου της διαδικασίας, προκύψει άρνηση μιας υπηρεσίας να χορηγήσει την αιτούμενη άδεια. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αποτελεί η άρνηση από το Πολεοδομικό Γραφείο της ΝΑ Λέσβου χορήγησης οικοδομικής άδειας για αλλαγή χρήσης σε ακίνητο και κατασκευή καπνοδόχου, παρ' ότι είχε προηγηθεί η έκδοση άδειας λειτουργίας και εγκατάστασης αρτοποιείου με απόφαση του Νομάρχη Λέσβου.

Εξίσου σημαντικές είναι, τέλος, οι δυσκολίες που συχνά συναντούν οι πολίτες για την υπαγωγή των επιχειρήσεών τους στις προϋποθέσεις επιδότησης που προβλέπονται από τα διαρθρωτικά προγράμματα της ΕΕ. Ενδεικτική είναι η περίπτωση αγροτουριστικού ξενώνα στο Ηράκλειο της Κρήτης, για τον οποίο η ενδιαφερόμενη επιχειρηματίας είχε εξασφαλίσει την υπαγωγή μερικής επιδότησης στο πρόγραμμα Leader της ΕΕ, προσέκρουσε όμως σε μεγάλη καθυστέρηση των υπηρεσιών του ΥΠΕΧΩΔΕ. Εξίσου μεγάλη ήταν και η καθυστέρηση του Νομάρχη Ξάνθης να χορηγήσει άδεια λειτουργίας πτηνοτροφικής εγκατάστασης σε εταιρεία η οποία είχε λάβει, για την επικείμενη λειτουργία της επιχείρησης, επιδότηση από την ΕΕ.

Πλημμελείς διαδικασίες παρακολούθησης, ελέγχου και επιβολής κυρώσεων

Μεγάλος αριθμός αναφορών που χειρίστηκε ο ΣτΠ αφορά σε επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν τις νόμιμες άδειες και εγκρίσεις ή λειτουργούν καθ' υπέρβαση αυτών. Στη συντριπτική πλειονότητα των υποθέσεων, η απόκλιση από τη νομιμότητα αφορά σε παραβάσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Συνεργεία-βαφεία αυτοκινήτων, εργαστήριο παραγωγής τσίπουρου, πολυμορφικό πάρο, μονάδα παραγωγής έτοιμου σκυροδέ-

ματος και λατομείο αδρανών υλικών λειτουργούσαν χωρίς έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος εγκαταστάθηκαν με βάση περιβαλλοντικούς όρους των οποίων είχε λήξει η ισχύς. Τυπογραφείο, ασβεστοκάμινο και πιεστήριο εφημερίδας λειτουργούσαν καθ' υπέρβαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις η απόκλιση από τη νομιμότητα εκτείνεται τόσο στην έγκριση περιβαλλοντικών όρων όσο και στην άδεια λειτουργίας της επιχείρησης, ενώ σε

άλλες περιπτώσεις αποκαλύπτονται και άλλου τύπου πλημμέλειες που αφορούν είτε στην έλλειψη άδειας διαχείρισης στερεών αποβλήτων (π.χ. μονάδα ασβεστοποίησης) είτε στη μη εφαρμογή της εγκεκριμένης μελέτης επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων (π.χ. εργαστήριο παρασκευής τσίπουρου).

Η παρατηρούμενη κακοδιοίκηση οφείλεται συχνά στον πλημμελή έλεγχο κατά την ανανέωση ή την αναθεώρηση της άδειας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση επιχείρησης παραγωγής πλαστικών ειδών σε περιοχή γενικής κατοικίας, η οποία είχε λάβει άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας, που ανανεώθηκε για αόριστο χρόνο το έτος 2001 (Ν. 2516/1997), χωρίς ωστόσο να διαθέτει την απαραίτητη οικοδομική άδεια για την επέκταση του ακινήτου της.

Συχνά η αυθαίρετη λειτουργία επιχειρήσεων που δεν έχουν οικοδομική άδεια και άδεια εγκατάστασης, καθώς και η παράλειψη των αρμόδιων υπηρεσιών να επιβάλλουν τις κυρώσεις που προβλέπονται στη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος έχουν τεθεί στον ΣτΠ προς διερεύνηση. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση μιας επιχείρησης με αντικείμενο την εναπόθεση και τη διαχείριση παλαιών μετάλλων και αυτοκινήτων σε ακίνητο χαρακτηρισμένο ως χώρο πρασίνου στο Περιστερί Αττικής, η οποία λειτουργούσε χωρίς άδεια.

Παρά τις επανειλημμένες ενέργειες της Αρχής, η επιχείρηση εξακολουθούσε να λειτουργεί έως το τέλος του 2004, ενώ δεν της είχε επιβληθεί καμία κύρωση από τον Δήμο Περιστερίου.

Σημειώνεται ότι η επιβολή κυρώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος δεν επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης, αλλά αποτελεί δέσμια υποχρέωση. Κατά συνέπεια, η άρνηση των αρμόδιων οργάνων να επιβάλλουν τις προβλεπόμενες κυρώσεις, όταν διαπιστώνεται παράβαση διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας, συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας (ΣτΕ 2680/2003) και ενδεχομένως παράβαση καθήκοντος, εφόσον βέβαια συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις.

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΠΟΛΙΤΗ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Κύκλος Σχέσεων Κράτους-Πολίτη χειρίζεται υποθέσεις που αφορούν σε: «πληροφόρηση και επικοινωνία, ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών, κακοδιοίκηση σε ΟΤΑ, ΔΕΚΟ, μεταφορές, επικοινωνίες, εργασία, βιομηχανία, ενέργεια, φορολογία, τελωνεία, δημοσιονομικά θέματα, εμπόριο και κρατικές προμήθειες, γεωργία και αγροτική πολιτική, παιδεία». Ο Κύκλος ασχολείται κάθε χρόνο με υποθέσεις που άπτονται πολλών δημόσιων υπηρεσιών. Ωστόσο, επιλέχθηκε να παρουσιαστούν εδώ δύο επιμέρους ενότητες που αφορούν σε θέματα ΟΤΑ και εφαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας. Ο ΣτΠ θεωρεί την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των αποκεντρωμένων διοικητικών μονάδων ως αυτονόητη και αναγκαία προϋπόθεση για την πραγμάτωση των δικαιωμάτων των πολιτών. Σχετικά με τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης τίγονται δύο επιμέρους ζητήματα, η εποπτεία των ΟΤΑ και η επιβολή των ανταποδοτικών τελών. Η άλλη θεματική ενότητα καταγράφει τις παρατηρήσεις του ΣτΠ για την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας, παρατηρήσεις που τείνουν δυστυχώς να αποκτήσουν μόνιμη θέση στους ετήσιους απολογισμούς της Αρχής. Ο ΣτΠ ευελπιστεί να συναντήσει και πάλι τη θετική ανταπόκριση των οικονομικών υπηρεσιών, οι οποίες συστηματικά προσπαθούν να βελτιώσουν τον τρόπο διεύθυνσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες με τη φορολογική διοίκηση.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ
Βοηθός Συνήγορος

Εποπτεία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης

Το Σύνταγμα (άρθρο 102) καθιερώνει μεν και κατοχυρώνει τη διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, προβλέπει όμως ρητά την άσκηση εποπτείας επ' αυτών. Η εποπτεία των πράξεων των ΟΤΑ συνίσταται μόνο σε έλεγχο νομιμότητας, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει

¹ Εξαιρούνται από τον έλεγχο αυτόν οι πράξεις του νομάρχη όταν αποφασίζει ως μονοπρόσωπο όργανο.

ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΦΟΡΩΝ 2004	4860
Αναφορές εντός αρμοδιότητας	3321
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1442
Επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (θετική έκβαση)	1112
Μη επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (μη αποδοχή των προτάσεων της Αρχής - αδυναμία επίλυσης)	330
ΜΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	846
ΔΙΑΚΟΠΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	213
ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ (31.12.2004)	820

και σε ακύρωσή τους. Ασκείται τόσο αυτεπάγγελα όσο και ύστερα από σχετική προσφυγή που μπορεί να καταθέσει οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον. Ο αυτεπάγγελτος έλεγχος, που ασκείται από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας¹, είναι προληπτικός και γίνεται ώστε να μην εκδίδουν οι ΟΤΑ παράνομες πράξεις. Ο Γενικός Γραμματέας έχει το δικαίωμα να παραπέμψει τις πράξεις που θεωρεί ότι δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένες στην αντίστοιχη τριμελή επιτροπή. Ο έλεγχος νομιμότητας ύστερα από προσφυγή αφορά στις πράξεις των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, οι οποίες μπορούν να προσβληθούν μέσα σε 10 ημέρες (άρθρο 178 ΔΚΚ). Για τις πράξεις της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης οι προθεσμίες είναι είτε 15 ημέρες είτε 30 ημέρες όταν πρόκειται για πράξη του νομάρχη (Ν. 2218/94).

Έλεγχος κατόπιν προσφυγής

Αδυναμία της επιτροπής της Περιφέρειας ή του Γενικού Γραμματέα να ελέγξει μέσα στην αποκλειστική προθεσμία των 20 ή των 60 ημερών τις προσφυγές των πολιτών

Οι υποθέσεις που χειρίστηκε ο Κύκλος καταδεικνύουν ότι ο κυριότερος λόγος για την αδυναμία ολοκλήρωσης του ελέγχου των προσφυγών μέσα στις προθεσμίες είναι η απροθυμία των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχουν εκδώσει την πράξη να

πικής αυτοδιοίκησης. Η παραπάνω πρακτική ορισμένων Περιφερειών έχει ως αποτέλεσμα πολίτες που κατέθεσαν προσφυγή για παρόμοιες υποθέσεις σε επιτροπές άλλων Περιφερειών να πετύχουν την ακύρωση των σχετικών πράξεων.

Κρίση των επιτροπών κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων

Σύμφωνα με γνωμοδότηση του ΝΣΚ την οποία έχει υιοθετήσει το ΥΠΕΣΔΔΑ, κάθε απόφαση επιβολής ανταποδοτικών τελών πρέπει να αποδεικνύει τη σχέση των δαπανών για τις παρεχόμενες υπηρεσίες με τα εισπραττόμενα έσοδα από το ανταποδοτικό τέλος, έτσι ώστε να δικαιολογείται πλήρως η επιβολή του. Παρ' όλα αυτά, σε υπόθεση που χειρίστηκε ο Κύκλος η επιτροπή έκρινε ως νόμιμη απόφαση δημοτικού συμβουλίου για επιβολή ανταποδοτικών τελών, παρ' ότι δεν περιλάμβανε την απαραίτητη αιτιολόγηση.

Κατασταλτικός έλεγχος

Σημαντικός αριθμός υποθέσεων αναδεικνύει προβλήματα στην άσκηση, από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας (άρθρο 177 ΔΚΚ), κατασταλτικού ελέγχου των πράξεων που εκδίδουν τα συλλογικά όργανα των ΟΤΑ Α' βαθμού και τα δημοσίου δικαίου νομικά τους πρόσωπα. Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας είναι υποχρεωμένος να παραπέμπει τις πράξεις που δεν κρίνει επαρκώς αιτιολογημένες στις αρμόδιες επιτροπές της Περιφέρειας μέσα σε 5 και 15 ημέρες αντίστοιχα. Τα προβλήματα διοικητικής δράσης που έχει εντοπίσει ο ΣτΠ αφορούν κυρίως στη λανθασμένη εφαρμογή του υφιστάμενου νομικού πλαισίου και στην αδυναμία εφαρμογής των αποφάσεων της επιτροπής.

Λανθασμένη εφαρμογή νομικού πλαισίου

Σε μια σειρά υποθέσεων η έγκριση των πράξεων εγείρει ζητήματα νομιμότητας και ορθής εφαρμογής του νομικού πλαισίου, τα οποία σχετίζονται τόσο με την ουσία των πράξεων όσο και με τον κατασταλτικό έλεγχο.

Υπήρξαν υποθέσεις στις οποίες θεωρήθηκαν νόμιμες πράξεις που αφορούσαν στην τροποποίηση των όρων μειοδοτικού διαγωνισμού για μίσθωση ακινήτου, κατά παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας. Σε άλλη περίπτωση, ύστερα από προσφυγή πολίτη, η αρμόδια επιτροπή της Περιφέρειας ανέπεμψε την εν λόγω πράξη στον ΟΤΑ, ο οποίος όμως την εξέδωσε εκ νέου χωρίς καμία αλλαγή. Στη συνέχεια, η Περιφέρεια δεν απέστειλε τη νέα πράξη για έλεγχο στην αρμόδια επιτροπή, παρόλο που ήταν ακριβής επανάληψη της προηγούμενης που είχε αρχικά προσβληθεί. Η μη αποστολή της πράξης στην επιτροπή μέσα στην αποκλειστική προθεσμία των 15 ημερών είχε ως αποτέλεσμα να μην ελεγχθεί εκ νέου η νομιμότητα της πράξης. Τέλος, υπήρχε υπόθεση στην οποία οι αποφάσεις της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης που αφορούσαν σε εκτέλεση δημόσιου έργου δεν στάλθηκαν για έλεγχο νομιμότητας, όταν δε, έπειτα από προσφυγή πολίτη, αυτές ακυρώθηκαν από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν συμμορφώθηκε με την υπουργική απόφαση.

Μη αποτελεσματική λειτουργία του κατασταλτικού ελέγχου

Πολλές φορές, ο κατασταλτικός έλεγχος έχει λειτουργήσει ορθά όχι όμως και αποτελεσματικά, καθώς οι ελεγχόμενοι ΟΤΑ δεν συμμορφώνονται με τις αποφάσεις των επιτροπών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν αποφάσεις της επιτροπής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας που αφορούσαν σε πράξη επιβολής τελών δεύτερης κατοικίας από τη ΝΑ Χαλκιδικής. Η πράξη αυτή κρίθηκε παράνομη επειδή εισήγαγε ένα κριτήριο διάκρισης των πολιτών με βάση την κατοχή ακίνητης περιουσίας. Ωστόσο, οι αποφάσεις της Περιφέρειας αγνοήθηκαν από τη ΝΑ Χαλκιδικής.

Διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού από τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ των ΟΤΑ

Η διαδικασία πρόσληψης προσωπικού από τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ των ΟΤΑ απασχό-

νομοθετημένο αντικείμενο των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ, τα οποία χρηματοδοτούνται από άλλα τακτικά έσοδά τους. Κατά συνέπεια, κάθε σχετική απόφαση δημοτικού συμβουλίου πρέπει να αναφέρει ρητά: α) την ειδική υπηρεσία ή το έργο που παρέχεται και συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιοχής και την εξυπηρέτηση των δημοτών, β) τον αναλυτικό οικονομικό προϋπολογισμό κατασκευής ή συντήρησης του έργου ή της παροχής υπηρεσίας, και γ) τα πρόσωπα τα οποία ωφελούνται και θα καταβάλουν επιμεριστικά τα τέλη.

Έλεγχος νομιμότητας

Οι αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων που επιβάλλουν ανταποδοτικά τέλη ελέγχονται ως προς τη νομιμότητά τους από την Περιφέρεια (άρθρο 177 ΔΚΚ), ο έλεγχος όμως που ασκείται από την Περιφέρεια είναι συχνά ελλιπής, με αποτέλεσμα να εκτελούνται αποφάσεις δημοτικών συμβουλίων αμφισβητούμενης νομιμότητας και κατά συνταγματική παράβαση (βλ. προηγούμενη ενότητα).

Η νομιμότητα τέτοιων πράξεων δεν κρίνεται, όπως θα έπρεπε, ενώπιον των δικαστηρίων, καθώς οι πολίτες δεν προσφεύγουν κατά των καταλογιστικών πράξεων των ΟΤΑ, λόγω του δυσανάλογα μεγάλου κόστους της δικαστικής διεκδίκησης σε σχέση με τα παρανόμως επιβαλλόμενα τέλη.

Ανταποδοτικό τέλος για την τέλεση γάμου

Ο Δήμος Παπάγου θέσπισε ειδικό τοπικό ανταποδοτικό τέλος για την τέλεση γάμου το οποίο κατέβαλλαν μόνον όσοι πολίτες, μη δημότες Παπάγου, τελούσαν γάμο ή βάπτιση σε ναούς που ανήκαν στη διοικητική περιφέρειά του. Η ανταποδοτικότητα του τέλους αυτού δεν ήταν προφανής ούτε επαρκώς αιτιολογημένη, δεδομένου ότι οι επιπλέον υπηρεσίες καθαριότητας και φωτισμού των ναών καλύπτονταν από τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού που κατέβαλλαν οι δημότες. Για την υπόθεση αυτή συντάχθηκε πόρισμα προς τον Υπουργό ΕΣΔΔΑ, ο οποίος ζήτησε την επανεξέταση της νομιμότη-

τας του τέλους γάμου από την επιτροπή της Περιφέρειας Αττικής. Στη συνέχεια η Περιφέρεια έκρινε ότι η απόφαση με την οποία θεσπίστηκε το συγκεκριμένο τέλος ήταν σύννομη, παρά την αντίθετη γνώμη του ΣτΠ.

Τέλος ανάπτυξης περιβάλλοντος

Αντίστοιχες παρατηρήσεις μπορούν να διατυπωθούν και για το τέλος ανάπτυξης περιβάλλοντος, το οποίο θέσπισε ο Δήμος Μοσχάτου και εισπράττει από το 1993. Για το 2003, το Δημοτικό Συμβούλιο επέβαλε σε όλες τις βιομηχανικές, βιοτεχνικές, εμπορικές, μεταφορικές, και αποθηκευτικές επιχειρήσεις της περιφέρειάς του συντελεστή τέλους ανά τ.μ. με σκοπό τη δημιουργία πόρων για συγκεκριμένες εργασίες. Ωστόσο, η επιλεκτική επιβάρυνση φυσικών ή νομικών προσώπων με τη δαπάνη κατασκευής έργων τα οποία ωφελούν ευρύτερο κύκλο προσώπων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι για τα έργα αυτά υπάρχει ήδη νομοθεσία η οποία καθορίζει ποιοι τα χρηματοδοτούν, καθιστούν προβληματική την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.

Τέλος παράτασης ταφής

Ο Δήμος Ζωγράφου, εφαρμόζοντας το άρθρο 4 του ΑΝ 582/1968 ψήφισε τον Κανονισμό Κοιμητηρίου, ο οποίος, μεταξύ άλλων, προβλέπει ότι σε οικογενειακούς τάφους επιτρέπεται η ταφή συγκεκριμένων προσώπων (συγγενών) χωρίς χρονικό περιορισμό, ενώ με έγγραφη συναίνεση των δικαι-

ούχων είναι δυνατή η ταφή και άλλων προσώπων μόνον όμως για τρία χρόνια. Σε περίπτωση που ο χρόνος αυτός παραταθεί, προβλέπεται οι δικαιούχοι των οικογενειακών τάφων να καταβάλλουν τέλη παράτασης, τα οποία κυμαίνονται από 30-44 ευρώ για κάθε μήνα χρήσης του τάφου μετά την πάροδο της τριετίας.

Πολίτες δικαιούχοι οικογενειακών τάφων προσέφυγαν στον ΣτΠ γιατί τους επιβλήθηκαν τέλη παράτασης ταφής αρκετά χρόνια μετά την πάροδο της τριετίας, με αποτέλεσμα την επιβάρυνσή τους με δυσανάλογα μεγάλα ποσά. Οι πολίτες δεν γνώριζαν τη ρύθμιση αυτή του κανονισμού ούτε είχαν ειδοποιηθεί από τον δήμο ώστε να διενεργήσουν την εκταφή. Η Αρχή επισήμανε τα ζητήματα αυτά στον Δήμο Ζωγράφου καθώς και ότι δεν προκύπτει ο ανταποδοτικός χαρακτήρας του τέλους. Ο Δήμος δεν αποδέχθηκε τις προτάσεις του ΣτΠ.

Τέλη υπηρεσιών ύδρευσης

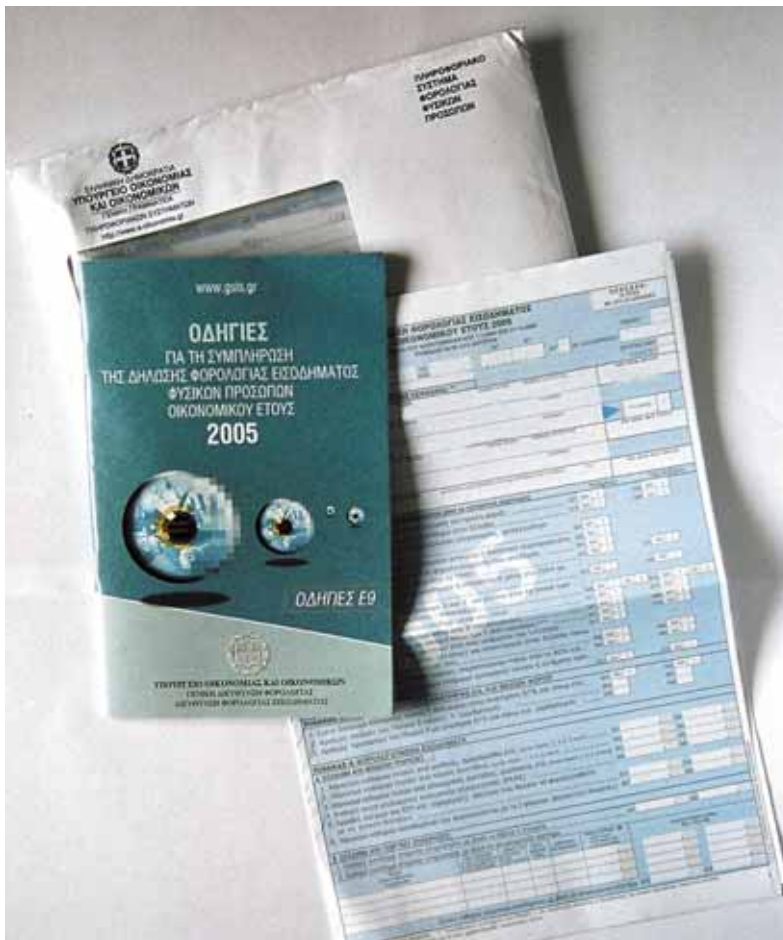
Παρόμοια προβλήματα έχουν ανακύψει και με τις υπηρεσίες ύδρευσης αρκετών δήμων οι οποίες χρεώνουν μικροποσά που εγείρουν αμφισβητήσεις σχετικά με τη νομιμότητά τους ή τον λόγο επιβολής τους. Για παράδειγμα, η υπηρεσία ύδρευσης του Δήμου Νέας Μάκρης χρέωσε στους αναλυτικούς λογαριασμούς ύδρευσης του πρώτου τετραμήνου του 2004 επιπλέον 4 ευρώ ανά λογαριασμό, χωρίς να ενημερώσει για την αιτία αυτής της χρέωσης. Επίσης, ο ίδιος δήμος περιλαμβάνει στο ποσόν που αντιστοιχεί στις πάγιες εισφορές και το κόστος ελάχιστης κατανάλωσης νερού 20 κ.μ. Δηλαδή, ακόμη και για κατανάλωση μικρότερη των 20 κ.μ., οι πολίτες χρεώνονται και το ποσόν που αντιστοιχεί στα 20 κ.μ. και είναι ενσωματωμένο στις πάγιες εισφορές. Αυτός ο τρόπος χρέωσης όμως εγείρει αμφιβολίες σχετικά με τη νομιμότητά του, επειδή δεν επιτρέπει τον έλεγχό του. Κανονικά, οι λογαριασμοί πρέπει να περιέχουν τη χρέωση για την πραγματική κατανάλωση και το κόστος ανά μονάδα, ενώ τα πάγια τέλη πρέπει να αποτελούν ανεξάρτητη και αυτοτελή χρέωση.

Εκτός από τον ελλιπή έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ, οι ενδεικτικές περιπτώσεις που αναφέρθηκαν αναδεικνύουν την εύθραυστη νομική βάση της επιβολής ανταποδοτικών τελών από τους δήμους. Ειδικότερα, η αρχή της χρηστής διοίκησης επιτάσσει ουσιαστική απόδειξη της ανταποδοτικότητας, η οποία διαφοροποιεί την επιβολή ανταποδοτικών τελών από την επιβολή φορολογίας, καθώς επίσης και αναλογικότητα μεταξύ επιβαρύνσεων και παροχών. Επιπλέον, ο σεβασμός στους πολίτες οι οποίοι καλούνται να ανταποκριθούν επιτάσσει να ενημερώνονται έγκαιρα και έγκυρα για τις υποχρεώσεις τους.

Εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας

Από την έναρξη της λειτουργίας του ΣτΠ, ο Κύκλος χειρίζεται σταθερά μεγάλο αριθμό αναφορών που σχετίζονται με φορολογικά θέματα. Πρόκειται για ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία του φορολογικού συστήματος και στην ορθή, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου, εφαρμογή των σχετικών διατάξεων τόσο από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ) όσο και από τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες (ΔΟΥ, Οικονομικές Επιθεωρήσεις, τελωνεία κ.λπ.). Και μόνον ο αριθμός των αναφορών αναδεικνύει τη βαρύτητα του θέματος και την κοινωνική του διάσταση.

Από τη συστηματική ενασχόληση με τις αναφορές αυτής της θεματικής και τη διατύπωση προτάσεων, εκτός από την επίλυση των ατομικών υποθέσεων, είναι φανερό ότι η Αρχή επιχειρεί να συμβάλει στον εξορθολογισμό του φορολογικού συστήματος και στην προσαρμογή του στις επιταγές της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το ΥΠΟΙΚ αντιμετωπίζει θετικά τη δραστηριότητα της Αρχής και με-

λετά συστηματικά τις προτάσεις της. Κοινός στόχος είναι η μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων της φορολογικής διοίκησης, τόσο για την εξυπηρέτηση των πολιτών όσο και για τη νομιμοποίησή της στη συνείδηση των τελευταίων.

Στοιχεία από τη δραστηριότητα του Κύκλου σε θέματα φορολογίας

Ο κύριος όγκος των αναφορών για θέματα φορολογίας αφορούσε στις ΔΟΥ, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η παθολογία της φορολογικής διοίκησης εντοπίζεται στις υπηρεσίες που εφαρμόζουν τη φορολογική πολιτική. Η διαπίστωση αυτή δεν παραβλέπει, ωστόσο, το μεγάλο μέρος ευθύνης που φέρουν οι κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΟΙΚ και η πολιτική ηγεσία του για τη νομοτεχνική ποιότητα των ρυθμίσεων, για την παρακολούθηση, τον συντονισμό και τον

έλεγχο της ενιαίας εφαρμογής τους, καθώς επίσης και για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εύρυθμη λειτουργία των αποκεντρωμένων υπηρεσιών.

Από τις αναφορές των πολιτών προκύπτει η εξής κατανομή των μορφών κακοδιοίκησης: η αδράνεια της φορολογικής διοίκησης, η καθυστέρηση στην έκδοση διοικητικής πράξης, ο πλημμελής διοικητικός έλεγχος και η μη τήρηση προθεσμιών συγκεντρώνουν ποσοστό 30,4% των αναφορών. Ακολουθούν η ελλιπής ή ανύπαρκτη πληροφόρηση των φορολογουμένων σε ποσοστό 17,4%, τα λειτουργικά, οργανωτικά προβλήματα των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, η έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ τους σε ποσοστό 12,3%, η καθυστέρηση ή η μη απάντηση σε ερώτημα/αίτημα σε ποσοστό 7,2% και έπεται η μη τήρηση των γενικών αρχών διοικητικού δικαίου σε ποσοστό 11,6%. Το 5,8% των υποθέσεων αφορούσαν στην κακή ερμηνεία των φορολογικών νόμων και των διοικητικών πράξεων και το 4,3% στην ευθεία παραβίασή τους.

Μια πρόχειρη εκτίμηση των πέντε πρώτων μορφών κακοδιοίκησης δείχνει ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος η παθολογία στη δράση της φορολογικής διοίκησης δεν οφείλεται σε ουσιαστικές παραβιάσεις του φορολογικού δικαίου. Αντίθετα, οφείλεται περισσότερο στην έλλειψη ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στους φορολογούμενους πολίτες, η οποία είναι συνάρτηση της ελλειμματικής οργάνωσης της διοίκησης, της ελλιπούς επαγγελματικής συνείδησης των δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και της περιορισμένης βούλησης της πολιτικής ηγεσίας να εγκαθιδρύσει μια φορολογική διοίκηση όχι μόνο σύννομη, αλλά δίκαιη και φιλική απέναντι στον φορολογούμενο πολίτη.

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά πολίτη ο οποίος προσέφυγε στην Αρχή διαμαρτυρόμενος για την ελλιπή ενημέρωσή του σχετικά με τη δυνατότητά του να επιλύσει διοικητικά διαφορά που προέκυψε από την επιβολή προστίμου για παράβαση των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (ΚΒΣ). Συγκεκριμένα, το 2003 επιδόθηκε στον πολίτη απόφαση του προϊσταμένου της ΔΟΥ Τρί-

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού έχει ως αποστολή:

- να προστατεύει τα παιδιά από παραβιάσεις δικαιωμάτων τους στον δημόσιο και ιδιωτικό χώρο,
- να αναδεικνύει και να διαδίδει τα δικαιώματα του παιδιού, όπως αυτά προκύπτουν από το Σύνταγμα, τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) και την υπόλοιπη εθνική νομοθεσία, καθώς και
- να προωθεί αλλαγές προς το συμφέρον του παιδιού στην οργάνωση της διοίκησης και στη συνείδηση του πολίτη.

Οι υποθέσεις που απασχολούν τον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού εξετάζονται πάντοτε από την οπτική του συμφέροντος του παιδιού, η γνώμη του οποίου αναζητείται, αν τούτο κρίνεται εφικτό και σκόπιμο, ακόμη και όταν δεν έχει προσφύγει το ίδιο το παιδί στον ΣτΠ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Βοηθός Συνήγορος

Για την επίτευξη του έργου του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού απαιτούνται ευρεία διάδοση του θεσμού μεταξύ των παιδιών και των πολιτών γενικότερα και ανάπτυξη ενός δικτύου πολύπλευρων συνεργασιών με δημόσιες υπηρεσίες και μη κυβερνητικές οργανώσεις που εργάζονται με/και για τα παιδιά.

Μόνο το 4% του συνόλου των αναφορών υποβλήθηκαν από ανηλίκους, γεγονός που αποδίδεται αφενός στο ότι τα περισσότερα παιδιά δεν γνωρίζουν ακόμη ότι μπορούν να απευθυνθούν στον ΣτΠ, αφετέρου στο ότι έτσι και αλλιώς τα παιδιά δεν συνηθίζουν να διεκδικούν τα δικαιώματά τους μέσω έγγραφων αναφορών, όπως οι ενήλικοι.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ 2004 κατά δημόσιων υπηρεσιών	217
Αναφορές εντός αρμοδιότητας	173
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	90
Επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (θετική έκβαση)	77
Μη επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (μη αποδοχή των προτάσεων της Αρχής - αδυναμία επίλυσης)	13
ΜΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	32
ΔΙΑΚΟΠΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	8
ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ (31.12.2004)	43

Επικοινωνία με τα παιδιά

Κατά το 2004 ο Βοηθός Συνήγορος και επιστήμονες του Κύκλου συναντήθηκαν με ομάδες παιδιών σε σχολεία, ιδρύματα πρόνοιας και κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, για να ακούσουν τις απόψεις των παιδιών και να τα ενημερώσουν για τα δικαιώματά τους. Ανάμεσα στα παιδιά που ήρθαν σε επαφή με τα στελέχη του ΣτΠ περιλαμβάνονταν και παιδιά από πολιτιστικές και θρησκευτικές μειονότητες, παιδιά αλλοδαπών και παλιννοστούτων, παιδιά με αναπηρίες και άλλες ειδικές ανάγκες. Επίσης:

- Δημιουργήθηκε ειδικός χώρος για την υποδοχή ανηλίκων στα γραφεία του ΣτΠ.
- Τέθηκε σε λειτουργία ειδική τηλεφωνική γραμμή, χωρίς χρέωση, για ανηλίκους (τηλ. 800 11 32 000).
- Εκδόθηκε ενημερωτικό φυλλάδιο για ανηλίκους 12 ως 18 ετών, με στόχο να διανεμηθεί σε σχολεία και προνοιακά ιδρύματα.
- Εγκαινιάστηκε συνεργασία με τα υπουργεία Παιδείας, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και Δικαιοσύνης, με σκοπό την ενημέρωση των ανηλίκων που υπάγονται στην ευθύνη τους σχετικά με τη δράση της Αρχής.
- Δημιουργήθηκε ειδική ιστοσελίδα του ΣτΠ για τα παιδιά

www.synigoros.gr/0-18/

παιδιών και από την άλλη το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο επιτρέπει, στις περισσότερες περιπτώσεις, την απέλαση αντί του εκούσιου ασφαλούς επαναπατρισμού τους. Τέλος, το σύστημα πρόνοιας δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για τη φροντίδα τους κατά τη διάρκεια παραμονής στη χώρα και την κοινωνική ένταξη όσων αδυνατούν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους. Ο διορισμός από τις δικαστικές αρχές επιτρόπου, τόσο για τους ανήλικους αιτούντες άσυλο, για τους οποίους τον ρόλο του προσωρινού επιτρόπου ασκεί σύμφωνα με το νόμο ο εισαγγελέας, όσο και για τους υπόλοιπους ασυνόδευτους ανήλικους που βρίσκονται στη χώρα, κρίνεται σκόπιμος για την εξασφάλιση της αναγκαίας για αυτούς φροντίδας.

Ένταξη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση

Η ένταξη και η παραμονή των παιδιών Ρομά στο σχολείο, παρά τα ειδικά προγράμματα που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει ακόμη σημαντικά κενά, κυρίως λόγω της αδυναμίας του εκπαιδευτικού συστήματος να υποστηρίξει την ένταξη παιδιών που εγγράφονται στο σχολείο σε

ηλικία μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη από τον νόμο. Ασφαλώς, η σχέση των παιδιών Ρομά με την εκπαίδευση οφείλεται και στα πολύπλοκα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά, ιδίως αυτές που διαμένουν σε καταυλισμούς (προβλήματα οικιστικά, υγείας, προνοιακών παροχών, διακρίσεων κ.ά.).

Παιδιά με ειδικές ανάγκες

Παρ' ότι η εκπαίδευση και η παροχή πρόνοιας για παιδιά με ειδικές ανάγκες βελτιώνονται, απέχουν πολύ από το να είναι επαρκείς τόσο σε επίπεδο διάγνωσης όσο, κυρίως, σε επίπεδο κάλυψης των ειδικών εκπαιδευτικών και προνοιακών αναγκών. Ο θεσμός της συνεκπαίδευσης, δηλαδή της τοποθέτησης επιπλέον εξειδικευμένων εκπαιδευτικών για την υποστήριξη της ένταξης παιδιών με ειδικές ανάγκες στις σχολικές τάξεις, επεκτείνεται, χρειάζεται όμως περαιτέρω ενίσχυση και μάλιστα με εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς. Θεσμοί που πρόσφατα δημιουργήθηκαν, όπως τα Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ) και οι θεραπευτικοί ξενώνες καλύπτουν πολύ μικρό ποσοστό από τις πραγματικές ανάγκες.

Υπηρεσίες πρόνοιας

Μετά τη διερεύνηση σεβαστού αριθμού καταγγελιών που θίγουν οργανωτικά και λειτουργικά ζητήματα παιδικών σταθμών, ο ΣτΠ έχει διαπιστώσει παραβιάσεις της νομοθεσίας ως προς τη διαδικασία εγγραφών, την υλικοτεχνική υποδομή, τη στελέχωση, τα τροφεία, αλλά και γενικότερα θέματα λειτουργίας των σταθμών. Για τον λόγο αυτόν έχει ήδη αρχίσει η εκπόνηση ειδικής έκθεσης που θα καταγράφει τις σχετικές διαπιστώσεις της Αρχής.

Εμφανείς ελλείψεις και αδυναμίες παρουσιάζουν όμως και οι υπαγόμενες στους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού αποκεντρωμένες υπηρεσίες πρόνοιας για ανήλικους. Η συχνά παρατηρούμενη έλλειψη εξειδίκευσής τους σε θέματα παιδικής προστασίας δυσχεραίνει και το έργο του ΣτΠ σε υποθέσεις παραβιάσεων

Αναδοχή

Συναφής με την ιδρυματική παιδική προστασία είναι και η λειτουργία του θεσμού της αναδοχής. Βασιζόμενος στο μοντέλο της οικογενειοκεντρικής φροντίδας, ο θεσμός της αναδοχής θεωρείται δυνάμει περισσότερο αποδοτικός για την κάλυψη των αναγκών των ανηλίκων των οποίων οι οικογένειες αδυνατούν να τους προσφέρουν την προσήκουσα μέριμνα. Ωστόσο, ο θεσμός είχε έως σήμερα πολύ περιορισμένη εφαρμογή. Για το φαινόμενο αυτό ευθύνονται οι αδυναμίες των προνοιακών υπηρεσιών να υποστηρίζουν την ανάπτυξη του θεσμού, καθώς και το γεγονός ότι δεν έχει ακόμη εκδοθεί το προβλεπόμενο από τον νόμο περί αναδοχής προεδρικό διάταγμα για τη σύσταση αποκεντρωμένων υπηρεσιών που θα βοηθήσουν στην εδραίωση του θεσμού.

Κακοποίηση - παραμέληση

Ο Κύκλος ασχολήθηκε επισταμένα και με ζητήματα που αφορούν στην προστασία των παιδιών-θυμάτων κακοποίησης και παραμέλησης (7,4% στο σύνολο των αναφορών). Ειδικότερα, ενημερώθηκε από εκπαιδευτικούς, ψυχιατρικές και ψυχο-κοινωνικές υπηρεσίες για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά τον εντοπισμό, τη διάγνωση και την υποστηρικτική/θεραπευτική παρέμβαση σε περιπτώσεις κακοποίησης και ήρθε σε επικοινωνία με εισαγγελείς και δικαστές ανηλίκων καταγράφοντας και τη δική τους οπτική.

Επίσης, ο Υφυπουργός Κοινωνικής Αλληλεγγύης ζήτησε από την Αρχή να υποβάλει προτάσεις για τον συντονισμό και την οργάνωση των υπηρεσιών που αφορούν στην πρόληψη και στην καταπολέμηση της κακοποίησης και της παραμέλησης. Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού εντόπισε κατ' αρχάς τα σημαντικά κενά που υπάρχουν και επιφυλάχθηκε για τη διατύπωση αναλυτικότερων προτάσεων.

Ήδη, πάντως, έχουν διαπιστωθεί:

- ❖ απουσία έγκυρων επιδημιολογικών ερευνητικών στοιχείων για την κακοποίηση,
- ❖ έλλειψη ενός συντονιστικού επιστημονικού οργάνου με πανελλήνια εμβέλεια,

- ❖ έλλειψη ενημέρωσης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών και των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας που εργάζονται με ανηλίκους,
- ❖ ελλείψεις, κυρίως ειδικευμένου, προσωπικού στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες πρόνοιας των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού,
- ❖ προβλήματα συνεργασίας μεταξύ δικαστικών λειτουργών και παιδοψυχιατρικών υπηρεσιών,
- ❖ προβλήματα κατοχύρωσης των επαγγελματιών που χειρίζονται περιστατικά και αυτών που εκδίδουν γνωματεύσεις ύστερα από εισαγγελική παραγγελία,
- ❖ προβλήματα σχετικά με την προστασία των ανηλικών θυμάτων κατά την προανακριτική και δικαστική διαδικασία.

Πρωτοβουλία για τη νομοθετική κατάργηση της σωματικής τιμωρίας

Αναγνωρίζοντας ότι στην Ελλάδα η σωματική τιμωρία υφίσταται ως μια καθημερινή πρακτική σοβαρής παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού και συντασσόμενος με σχετική έκκληση των ευρωπαϊκών Συνηγόρων του Παιδιού για νομοθετική κατάργηση της σωματικής τιμωρίας, ο ΣτΠ εκπόνησε πρόταση για νομοθετική ρύθμιση με σκοπό την τροποποίηση του άρθρου 1518 του Αστικού Κώδικα, ώστε να καθίσταται σαφές ότι πράξεις σωματικής τιμωρίας δεν περιλαμβάνονται στα επιτρεπτά σωφρονιστικά μέτρα.

Επειδή η εν λόγω ρύθμιση αποσκοπεί πρωτίστως να λειτουργήσει «παιδαγωγικά» έναντι των πολιτών, πρέπει να συνοδεύεται από δέσμη μέτρων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης γονέων, επαγγελματιών αλλά και των ίδιων των παιδιών. Για τον σχεδιασμό και την προώθηση τέτοιων μέτρων, η Αρχή συγκρότησε μαζί με άλλους δημόσιους φορείς άτυπο δίκτυο συνεργασίας για την πρόληψη και την κατάργηση της σωματικής τιμωρίας.

Ποινική μεταχείριση των ανηλίκων

Η νομοθεσία για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων (Ν. 3189/2003) προβλέπει την ει-

σαγωγή νέων αναμορφωτικών μέτρων. Κάποια από αυτά υλοποιούνται με τη συμμετοχή δημόσιων υπηρεσιών και κοινωφελών ιδιωτικών νομικών προσώπων. Προβλέπεται επίσης επιβολή των μέτρων αυτών από τον εισαγγελέα, αντί της άσκησης ποινικής δίωξης, σε περιπτώσεις τέλεσης πλημμελημάτων από ανηλίκους. Κρίνοντας ότι τα μέτρα αυτά μπορεί να αποβούν σε όφελος των ανηλικών δραστών, υπό τον όρο ότι θα εφαρμόζονται με τρόπο που να διασφαλίζει τα δικαιώματά τους, ο ΣτΠ κάλεσε σε διάλογο εκπροσώπους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, δικαστικούς λειτουργούς, επιμελητές ανηλικών και άλλους εμπλεκόμενους φορείς. Από τη συζήτηση διαπιστώθηκε ότι παρατηρούνται σημαντικά κενά στην εφαρμογή του παραπάνω νόμου. Οι δε εισαγγελικές αρχές αδυνατούν ουσιαστικά να επιβάλουν αναμορφωτικά μέτρα, καθώς δεν διαθέτουν κοινωνικές υπηρεσίες στα πρωτοδικεία.

Μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού ασχολήθηκε επισταμένα με το θέμα της μεταχείρισης από την πολιτεία των ασυνόδευτων ανηλίκων, ιδίως αυτών που είναι θύματα εκμετάλλευσης και παράνομης διακίνησης. Εν

πρώτοι, ανταποκρίθηκε σε πρόσκληση της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες και συνεργάστηκε μαζί της για τη σύνταξη κατευθυντήριων οδηγιών για τη Μεταχείριση των Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αιτούντων Άσυλο στην Ελλάδα. Το κείμενο των οδηγιών κοινοποιήθηκε στα συναρμόδια υπουργεία και πρόκειται κατά το ερχόμενο έτος να δημοσιοποιηθεί ευρύτερα. Ως προς τους ασυνόδευτους ανηλίκους που έχουν διατελέσει θύματα εκμετάλλευσης και παράνομης διακίνησης, ο ΣτΠ εξέδωσε πόρισμα για την υπόθεση των φιλοξενούμενων ανηλίκων που είχαν διαφύγει από το προνοιακό ίδρυμα «Αγία Βαρβάρα». Προέβη επίσης σε σειρά ενεργειών για την ανταλλαγή απόψεων με κοινωνικούς φορείς στην Ελλάδα και το εξωτερικό αλλά και σε οργανωμένη συλλογή πληροφοριών για τη μεταχείριση των παιδιών που εργάζονται στον δρόμο και είναι θύματα εκμετάλλευσης.

Παρουσίαση σημαντικών υποθέσεων

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Μητέρα οκτάχρονου κοριτσιού ζήτησε τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ για να το εγγράψει στο Δημοτικό Σχολείο. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης διαπιστώθηκε ότι ο πατέρας του παιδιού –ο οποίος έχει διακόψει κάθε επικοινωνία με την οικογένειά του– είχε δηλώσει στην αρμόδια υπηρεσία του μαιευτηρίου άλλο όνομα από αυτό της μητέρας, με αποτέλεσμα η τελευταία να μην μπορεί να αποδείξει τη σχέση της με το παιδί. Η εγγραφή συνεπώς του παιδιού στο ληξιαρχείο ως τέκνου της φυσικής του μητέρας ήταν αδύνατη. Λόγω του προβλήματος αυτού και παρά τις επίμονες προσπάθειες της μητέρας επί σειρά ετών, ήταν αδύνατη τόσο η έκδοση βιβλιαρίου υγείας, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τον εμβολιασμό, όσο και η εγγραφή του παιδιού στο σχολείο.

Ο ΣτΠ επικοινωνήσε με τον Διευθυντή της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Το αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης ήταν

θετικό, αφού η ανήλικη έγινε δεκτή στο Δημοτικό Σχολείο όταν η μητέρα της προσκόμισε υπεύθυνη δήλωση, με την οποία βεβαίωνε τη σχέση της με την ανήλικη, την πραγματική ηλικία του παιδιού και αναλάμβανε την υποχρέωση κατάθεσης των νόμιμων εγγράφων. Επίσης, ύστερα από ενέργειες της Αρχής, πραγματοποιήθηκε ο εμβολιασμός της ανήλικης.

Τέλος, ο ΣτΠ ενημέρωσε τη μητέρα για την απαραίτητη διαδικασία δικαστικής επίλυσης του προβλήματος της εγγραφής της ανήλικης στο ληξιαρχείο, προκειμένου να διασφαλιστεί το δικαίωμα του παιδιού στο όνομα και την ταυτότητά του.

Ειδικά μέτρα στήριξης αδυνάτων

Στον Κύκλο κατατέθηκε αναφορά από γονείς μαθητών μιας τάξης Δημοτικού Σχολείου, οι οποίοι υποστήριζαν ότι ένας μαθητής παρουσίαζε σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς, με αποτέλεσμα να καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής η μαθησιακή διαδικασία για τα παιδιά τους. Οι γονείς είχαν ήδη αποταθεί στη διεύθυνση του σχολείου, η οποία απευθύνθηκε στους αρμόδιους σχολικούς συμβούλους, χωρίς όμως να επιλυθεί το πρόβλημα.

Ο ΣτΠ συνάντησε τη μητέρα του παιδιού, η οποία αναγνώρισε το πρόβλημα και ενημέρωσε την Αρχή ότι είχε ήδη κλείσει ραντεβού για αξιολόγηση του παιδιού της από το ΚΔΑΥ της περιοχής. Αρνούνταν όμως να βάλει το παιδί σε ειδικό σχολείο, όπως είχε προτείνει ο Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής. Λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό του ανήλικου,

η Αρχή θεώρησε σκόπιμη την παραμονή του στο ίδιο σχολείο, δεδομένου ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ειδικά σχολεία για παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τη διάγνωση του ΚΔΑΥ, πρόκειται για ένα πολύ έξυπνο παιδί, που δεν αντιμετωπίζει προβλήματα στη σχολική του επίδοση, εξαιτίας όμως της συμπεριφοράς του θα ήταν απαραίτητη η παρουσία δασκάλου συνεκπαίδευσης. Ο ΣτΠ ενημέρωσε τη μητέρα για τη διαδικασία που έπρεπε να ακολουθήσει, ώστε να εγκριθεί η συνεκπαίδευση. Επιπλέον, επικοινωνήσε με την παιδοψυχίατρο που παρακολουθούσε το παιδί μέχρι τότε, την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου και την Παιδοψυχιατρική Κλινική του Νοσοκομείου Παιδών «Αγία Σοφία», στο οποίο είχε νοσηλευθεί παλαιότερα. Αποτέλεσμα αυτών των επαφών ήταν να ζητηθεί η διενέργεια κοινωνικής έρευνας στο σπίτι του παιδιού, προκειμένου να διερευνηθούν οι συνθήκες διαβίωσής του και να ενθαρρυνθεί η μητέρα να αναζητήσει συστηματική ψυχολογική στήριξη για την ίδια και το παιδί. Επίσης, η Αρχή πρότεινε η συνεκπαίδευση να πραγματοποιηθεί με εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και όχι αναπληρωτή εκπαιδευτικό χωρίς ειδικές γνώσεις χειρισμού τέτοιων περιπτώσεων, όπως είχε συμβεί στο παρελθόν και αποδείχθηκε αναποτελεσματική.

Ήδη τοποθετήθηκε ειδική παιδαγωγός στο σχολείο, έγινε κοινωνική έρευνα στο σπίτι, η μητέρα έχει ξεκινήσει συνεργασία ψυχολογικής στήριξης σε πρόγραμμα του δήμου και εκκρεμεί η αποδοχή του παιδιού από το Νοσοκομείο Παιδών για ψυχοθεραπεία.

Προστασία ανήλικων αλλοδαπών

Ανήλικοι αλλοδαποί που είχαν εντοπιστεί ασυνόδετοι στη χώρα και εισαχθεί σε ιδρύματα παιδικής μέριμνας για λόγους προστασίας τους, πριν από τη θεσμοθέτηση ειδικού νομοθετικού πλαισίου για θύματα εμπορίας, διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων (Ν. 3064/2002), αντιμετωπίζουν σήμερα το πρόβλημα της εκκρεμότητας ως προς το καθεστώς παραμονής τους.

Ορισμένοι από αυτούς έχουν πλέον ενη-

ποινή και συγκεκριμένα η προβλεπόμενη από τον νόμο ποινή της οριστικής παύσης. Τέλος, ένσταση ενώπιον του προαναφερθέντος συμβουλίου του ΥΠΕΣΔΔΑ υπέβαλε και ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Ο ΣτΠ αναμένει την έκδοση απόφασης των παραπάνω ενστάσεων.

ΜΜΕ και προστασία του παιδιού

Το επιστημονικό προσωπικό ιδρύματος παιδικής προστασίας υπέβαλε αναφορά στον ΣτΠ σχετικά με την προσβολή δικαιωμάτων

συγκεκριμένου παιδιού, και κατ' επέκταση όλων των παιδιών του ιδρύματος, από τηλεοπτική εκπομπή. Ο ΣτΠ, κατά τη διάρκεια ακόμη των επίμαχων προβολών, προέβη σε συστάσεις προς τους συντελεστές της εκπομπής, ενώ παράλληλα παρέπεμψε την υπόθεση προς έλεγχο στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ), που είναι και το μόνο αρμόδιο όργανο για την επιβολή κυρώσεων σε ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς.

Ύστερα από εξέταση της καταγγελίας, επίσκεψη στο ίδρυμα και στις κοινωνικές υπηρεσίες της αρμόδιας Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης και σε συνεργασία με τοπικό νοσοκομείο και το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Υγείας, διαπιστώθηκε ότι στη συγκεκριμένη εκπομπή καταγγελλόταν, αβάσιμα, ασέλγεια

σε βάρος ανηλίκου από προσωπικό του ιδρύματος. Μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε φανερή η ταυτότητα του φερομένου ως θύματος, όπως και του ιδρύματος.

Ο Εισαγγελέας Εφετών έχει θέσει την υπόθεση των καταγγελιών που είχαν γίνει μέσω της εκπομπής στο αρχείο, ως προφανώς αβάσιμων στην ουσία τους. Το ζήτημα που εγείρει η συγκεκριμένη υπόθεση είναι οι δυσμενείς επιπτώσεις από την προβολή και τη μετατροπή σε θέαμα ανάλογων καταγγελιών από τα ΜΜΕ, χωρίς μάλιστα να ακολουθεί αποκατάσταση της αλήθειας με τον ίδιο βαθμό δημοσιότητας, τόσο στα συγκεκριμένα παιδιά που φέρονται ως θύματα όσο και στα υπόλοιπα που διαβιούν σε ιδρύματα. Το συγκεκριμένο παιδί, η ταυτότητα του οποίου έγινε γνωστή μέσω της αναφοράς του ονόματός του, παρουσίασε συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα στην εκπαιδευτική του εξέλιξη. Τα υπόλοιπα παιδιά που φιλοξενούνται στο συγκεκριμένο ίδρυμα μάθαιναν μέσω του συγγενικού τους περιβάλλοντος για τις καταγγελίες σχετικά με υποτιθέμενους βιασμούς στο ίδρυμα, με συνέπεια να αναπτύξουν αισθήματα φόβου και έντονης ανασφάλειας.

Στο πλαίσιο συνεργασίας με την ανεξάρτητη αρχή του ΕΣΡ, ο ΣτΠ συγκέντρωσε όλα εκείνα τα στοιχεία που στήριζαν την καταγγελία ως προς τις συνέπειες που η προβολή των εκπομπών είχε για τον ψυχισμό των ίδιων των παιδιών και διαβίβασε τον φάκελο της υπόθεσης στο ΕΣΡ, που επιλήφθηκε του θέματος. Επίσης, σχετικά με την προσβολή των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων στο ίδρυμα παιδιών, ο ΣτΠ ενημέρωσε τους αναφερόμενους σχετικά με τη δυνατότητα κίνησης νομικών διαδικασιών για ενδεχόμενες αστικές και ποινικές κυρώσεις, για τις οποίες αρμόδια είναι τα δικαστήρια.

- ✿ Μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από τη στιγμή επέλευσης της ζημιάς, ο πολίτης καταθέτει στη δημορχιακή (ή νομαρχιακή) επιτροπή ειδικό έντυπο με το οποίο ζητά αποζημίωση για τη βλάβη που έχει υποστεί. Στο έντυπο αυτό προσδιορίζεται ακριβώς το

Πρόταση νομοθετικής ρύθμισης

Αιτήματα αποζημίωσης για υλικές ζημιές οχημάτων που προκαλούνται από ανωμαλίες του οδοστρώματος ή άλλες αιτίες που ανάγονται σε θέματα αρμοδιότητας των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού μπορούν να επιλύονται συμβιβαστικά και εξώδικα ενώπιον της αρμόδιας δημορχιακής επιτροπής του άρθρου 111 του ΠΔ 410/1995 (ΔΚΚ) και της νομαρχιακής επιτροπής του άρθρου 60 του ΠΔ 30/1996 (ΚΝΑ).

Οι αποφάσεις των παραπάνω επιτροπών, αφού γίνουν αποδεκτές από τους ζημιωθέντες, περιβάλλονται τον τύπο πρακτικού συμβιβασμού, εκδίδονται σε χρονικό διάστημα 50 ημερών από την υποβολή της αίτησης αποζημίωσης και αποτελούν εντολή καταβολής του ποσού που ορίστηκε στον ζημιωθέντα πολίτη.

Με απόφαση του Υπουργού ΕΣΔΔΑ μπορούν να καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για την υποβολή της αίτησης αποζημίωσης, καθώς και ειδικότερα ζητήματα που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

ύψος της θετικής ζημιάς που υπέστη ο πολίτης, ο χρόνος και ο τόπος του συμβάντος καθώς και ο τρόπος κίνησης του οχήματος. Απαραίτητα συνοδευτικά στοιχεία είναι: α) περιγραφή ή/και φωτογραφικό υλικό, ώστε να δηλώνεται η κατάσταση του οδοστρώματος, β) παραστατικά νόμιμης κυκλοφορίας του οχήματος (αντίγραφο διπλώματος οδήγησης, άδειας κυκλοφορίας, ασφαλιστικού συμβολαίου, ΚΤΕΟ όταν απαιτείται), γ) παραστατικά δηλωτικά της ζημιάς (τιμολόγια), και δ) έκθεση από το Βιβλίο Συμβάντων της Τροχαίας ή απόσπασμα Ημερησίου Δελτίου Οχήματος της Άμεσης Δράσης ή επιτόπια έκθεση της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου ή άλλο δημόσιο έγγραφο (π.χ. από το ΕΚΑΒ) όπου θα διαπιστώνεται η συνάφεια της ζημιάς με την ύπαρξη της συγκεκριμένης ανωμαλίας. Από τα σχετικά στοιχεία πρέπει να προκύπτει ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράλειψης των ΟΤΑ και της επέλευσης της ζημιάς.

- ✿ Εφόσον πρόκειται για δημοτικό δρόμο, η δημορχιακή επιτροπή πρωτοκολλεί την αίτηση και παραπέμπει το ζήτημα σε συνεδρίασή της. Αν ο δρόμος είναι επαρχιακός ή εθνικός, διαβιβάζει υποχρεωτικά μέσα σε τρεις ημέρες την έγγραφη αίτηση για αποζημίωση στην αρμόδια νομαρχιακή επιτροπή ή στο ΥΠΕΧΩΔΕ αντίστοιχα, ενημερώνοντας παράλληλα τον αιτούντα.
- ✿ Η δημορχιακή (ή η νομαρχιακή) επιτροπή αποφασίζει για την αποζημίωση μέσα σε 50 ημέρες από την κατάθεση της αίτησης για αποζημίωση, σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.
- ✿ Αν εγκριθεί το ποσόν που έχει προσδιοριστεί ως θετική ζημία, ο πολίτης είναι υποχρεωμένος να αποδεχθεί τον συμβιβασμό. Στη συνέχεια συντάσσεται πρωτόκολλο και το αποτέλεσμα του συμβιβασμού καθίσταται αμετάκλητο, δηλαδή αυτός που έχει υποστεί τη ζημιά παραιτείται από κάθε δικαστική επιδίωξη της αξίωσης προς αποζημίωση για διαφυγόντα κέρδη ή για ικανοποίηση ηθικής βλάβης. Σε περίπτωση μη αποδοχής του συμβιβασμού, ο πολίτης διατηρεί τη δυνατότητα προσφυγής στα αρμόδια δικαστήρια.

Η καταβολή της αποζημίωσης εκ μέρους των ΟΤΑ θα πρέπει να είναι κατά την άποψη της Αρχής, άμεση. Στην ειδική έκθεση προτείνεται ο καθορισμός ανώτατου ορίου για το ύψος της συμβιβαστικής αποζημίωσης, καθώς και η διατύπωση διάταξης που θα προβλέπει ρητά τη δυνατότητα αποζημίωσης μέσω εξωδικαστικού συμβιβασμού για υλικές ζημιές οχημάτων, θα προσδιορίζει τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία συμβιβασμού και θα καθιστά το πρακτικό του συμβιβασμού εκτελεστό τίτλο.

Ο ΣτΠ πρότεινε

- ✳ τη ρητή εξαίρεση της άτυπης έρευνας από το δεδικασμένο,
- ✳ τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ΕΔΕ σε καταγγελίες για σωματική βία και άλλες καταχρηστικές συμπεριφορές που υπάγονται στα άρθρα 9-11 του ΠΔ 22/1996,
- ✳ την ανάθεση, ως γενική αρχή και όχι μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όλων των ερευνών σε αξιωματικό άλλης διεύθυνσης, αφού η έρευνα από τον ίδιο τον διοικητή του εμπλεκόμενου αστυνομικού τμήματος εγκυμονεί τον κίνδυνο πλημμελούς διενέργειας του πειθαρχικού ελέγχου,
- ✳ την πάγια εφαρμογή της προσωρινής μετακίνησης του ελεγχόμενου οργάνου, κατά τη διάρκεια του ελέγχου,
- ✳ την υποχρεωτική κλήτευση του καταγγέλλοντος ακόμη και σε άτυπες έρευνες με σοβαρό αντικείμενο,
- ✳ την υποχρεωτική ειδική αιτιολογία επί διαφωνίας για το ύψος της κύρωσης μεταξύ ερευνησαντος και του ιεραρχικώς προϊσταμένου του,
- ✳ τη βελτίωση του καθεστώτος ενημέρωσης του καταγγέλλοντος,
- ✳ την εξέταση του ενδεχομένου ηλεκτρονικής παρακολούθησης του εσωτερικού χώρου αστυνομικών τμημάτων, κυρίως των χώρων υποδοχής και κράτησης,
- ✳ την καθιέρωση ηθικής ικανοποίησης του θύματος, εκτός από τις αξιώσεις του για αστική αποζημίωση, ώστε να αποκαθίσταται η τρωθείσα υπόληψη του πολίτη και η εμπιστοσύνη του στον θεσμικό ρόλο της αστυνομίας,
- ✳ τη βελτίωση του πειθαρχικού δικαίου ώστε να μην υπάρχουν κενά προστασίας από πειθαρχικά αδικήματα (π.χ. την απόληψη του «συμφέροντος της υπηρεσίας» ως λόγου αποχής από την επιβολή κύρωσης), την έκδοση εγκυκλίων για την αιτιολόγηση των πορισμάτων της έρευνας και την ερμηνεία ασαφών νομοθετικών διατάξεων.

Τα πλήρη κείμενα των ειδικών εκθέσεων διατίθενται, σε έντυπη μορφή στα γραφεία του ΣτΠ, Χατζηγιάννη Μέξη 5, 11528 Αθήνα, και σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα της Αρχής: www.synigoros.gr.

- ✿ Την τροποποίηση του άρθρου 99 του Κώδικα Διατάξεων Φορολογίας Κληρονομιών Δωρεών, Γονικών Παροχών και Κερδών (Ν. 2961/2001), ώστε να καθίσταται δυνατή η επανόρθωση εσφαλμένης οριστικής βεβαίωσης φόρου από τη φορολογική αρχή χωρίς να χρειάζεται να προσφύγει ο φορολογούμενος στα αρμόδια δικαστήρια.
- ✿ Την απαλλαγή από φόρο μεταβίβασης εν διαστάσει συζύγου που έχει την επιμέλεια τέκνου με την προσθήκη νέας διάταξης στον Ν. 1079/1980 ή με την έκδοση διευκρινιστικής εγκυκλίου.
- ✿ Την κάλυψη του νομοθετικού κενού σε ό,τι αφορά την παραχώρηση άδειας απλής χρήσης αιγιαλού σε περιοχές με γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητες του αιγιαλού και της παραλίας.
- ✿ Τη χρήση ονομαστικού καταλόγου κατά την επίδοση ετήσιων εκκαθαριστικών σημειωμάτων από τον ταχυδρομικό διανομέα όπου θα σημειώνεται η ημερομηνία παράδοσης.

Αποδοχή προτάσεων του ΣτΠ προηγούμενων ετών

Μέσα στο 2004 ρυθμίστηκαν, ύστερα από προτάσεις που είχε διατυπώσει κατά τα προηγούμενα έτη ο ΣτΠ, ζητήματα όπως το καθεστώς της παραμονής ενηλικιωθέντων αλλοδαπών και των μελών οικογένειας κοινοτικών υπηκόων, συμμετοχής των μελών οικογένειας ασφαλισμένου στο κόστος μακροχρόνιας νοσηλείας για ψυχιατρικές παθήσεις και διαδικασίας χορήγησης βεβαίωσης μόνιμου κατοίκου.

Καταβολή επιδόματος τετραπληγίας

Ο ΣτΠ, ήδη από την ετήσια έκθεση του 1999, είχε προτείνει την επέκταση καταβολής του επιδόματος παραπληγίας-τετραπληγίας (Ν. 1140/1981) και στους ασφαλισμένους των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης που πάσχουν από ασθένειες οι οποίες επιφέρουν τις ίδιες συνέπειες με την παραπληγία-τετραπληγία.

Πρόσφατα, με τον Ν. 3232/2004, προβλέφθηκε η επέκταση καταβολής του επιδόματος παραπληγίας-τετραπληγίας και σε άλλες κατηγορίες πασχόντων.

Ωστόσο, η διάταξη περιλαμβάνει περιοριστική απαρίθμηση συγκεκριμένων ασθενειών, αντί να θέτει ως όρο τη διαπιστωμένη από την υγειονομική επιτροπή αδυναμία κίνησης και αυτοεξυπηρέτησης, σύμφωνα με τη λύση που έχει προτείνει ο ΣτΠ.

Μεταξύ άλλων ο ΣτΠ παρέπεμψε στην αρμόδια εισαγγελική αρχή:

- ❖ Τον Δήμο Αμαλιάδας για μη συμμόρφωσή του με τελεσίδικη απόφαση του οικείου μονομελούς πρωτοδικείου, η οποία αναγνώρισε σε ιδιώτη την κυριότητα έκτασης.
- ❖ Τρεις υποθέσεις παράλειψης αποξήλωσης παράνομων κεραιών κινητής τηλεφωνίας εκ μέρους των αρμόδιων πολεοδομικών γραφείων.
- ❖ Υπόθεση σχετική με τη μη σύνομη –και χωρίς την απαιτούμενη προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων– έκδοση άδειας λειτουργίας ελαιοτριβείου στο Δημοτικό Διαμέρισμα Μενδενίτσας του Δήμου Μώλου της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας.

Παράνομη κατασκευή προβλήτας στη Λίμνη Καστοριάς

Ο ΣτΠ ενημερώθηκε από την αρμόδια εισαγγελική αρχή ότι με απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Καστοριάς καταδικάστηκε ο πρώην δήμαρχος Μακεδονών σε ποινή φυλάκισης 12 μηνών και χρηματική ποινή 1.500 ευρώ για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος με την κατασκευή της προβλήτας και σε ποινή φυλάκισης 12 μηνών και χρηματική ποινή 6.000 ευρώ για την κατασκευή του εν λόγω αυθαίρετου κτίσματος σε βιότοπο και πλησίον αρχαιολογικού χώρου χωρίς άδεια της αρμόδιας πολεοδομίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι το δικαστήριο στην απόφασή του μνημονεύει το παραπεμπτικό στον εισαγγελέα έγγραφο της Αρχής ως ένα από τα στοιχεία, με βάση τα οποία συντάχθηκε το σχετικό κατηγορητήριο.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΣτΠ έχει τη δυνατότητα να επιλαμβάνεται αυτεπάγγελα υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του αφού εκτιμήσει τη σοβαρότητα του θέματος. Κατά το 2004 αποφάσισε τη διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας στην Παιδόπολη Νεάπολης Λασιθίου Κρήτης.

Η απόφαση ελήφθη ύστερα από επίσκεψη στο εν λόγω ίδρυμα όπου διαπιστώθηκε παντελής έλλειψη επιστημονικού προσωπικού, σοβαρά προβλήματα στην υλικοτεχνική υποδομή, στη συντήρηση και στην εν γένει λειτουργία του ιδρύματος. Ο ΣτΠ απέστειλε έκθεση με τις διαπιστώσεις του και τα προκύπτοντα ερωτήματα προς τον αρμόδιο Υφυπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και τον Πρόεδρο του Περιφερειακού Συστήματος Υγείας-Πρόνοιας (ΠεΣΥΠ) Κρήτης.

Σύμφωνα με την απάντηση της Γενικής Διεύθυνσης Πρόνοιας του υπουργείου, η επιχορήγηση της μονάδας για την αντιμετώπιση των λειτουργικών αναγκών της αυξήθηκε και εγκρίθηκε επιπλέον ειδικό ποσόν για την ανακαίνιση των χώρων εστίασης και υγιεινής. Ως προς το θέμα της στελέχωσης, το υπουργείο πρόκειται να συμπεριλάβει στη διαδικασία επόμενης προκήρυξης μέσω ΑΣΕΠ τις αναγκαίες προς πλήρωση θέσεις και για την εν λόγω παιδόπολη. Επιπλέον, σε πρόσφατη συνάντηση εργασίας που είχε κλιμάκιο του ΣτΠ με τον Πρόεδρο του ΠεΣΥΠ Κρήτης, διαπίστωσε το ενδιαφέρον του ώστε να πληρωθούν άμεσα οι κενές θέσεις μέσω αποσπάσεων και προγραμματικών συμβάσεων.

σεις που αφορούν σε προβολές του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος από τη λειτουργία οχλουσών εγκαταστάσεων.

- ❖ Τον Γενικό Γραμματέα του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών και εκπροσώπους των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας, με θέμα τις προτάσεις που έχει υποβάλει η Αρχή προς τους αρμόδιους υπουργούς με την ειδική έκθεση για τους σταθμούς βάσης κινητής τηλεφωνίας (Ετήσια έκθεση 2003, σ. 246 κ.ε.).
- ❖ Τη Γενική Επιθεωρήτρια Περιβάλλοντος και τους αρμόδιους επιθεωρητές για να διερευνηθεί η δυνατότητα προώθησης της συνεργασίας μεταξύ του ΣτΠ και της νεοσύστατης αυτής υπηρεσίας, η οποία λειτουργεί υπό τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ.

Διοργανώσαμε σεμινάρια και ημερίδες

- ❖ Με θέμα «Ζητήματα εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 3242/2004 σχετικά με την παραμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα», σε συνεργασία με τον έντυπο και ραδιοτηλεοπτικό μεταναστευτικό Τύπο, με σκοπό την έγκαιρη και επαρκή πληροφόρηση των μεταναστών για τις πρόσφατες εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο παραμονής αλλοδαπών στην Ελλάδα.
- ❖ Με θέμα «Ασυνόδευτα ανήλικα στην Ευρώπη», σε συνεργασία με τη Διεθνή Κοινωνική Υπηρεσία και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, με τη συμμετοχή του Οικουμενικού Προγράμματος Προσφύγων της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- ❖ Με θέμα «Η Αστυνομία και ο πολίτης κατά τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων 2004», σε συνεργασία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και την Ελληνική Αστυνομία.
- ❖ Με θέμα «Κατάργηση της σωματικής τιμωρίας των παιδιών στη χώρα μας», σε συνεργασία με εκπροσώπους του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, του Υπουργείου Δικαιοσύνης, του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Φροντίδας, του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού.

Μας επισκέφθηκαν

- ❖ Ο Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Προκόπης Παυλόπουλος, για να ενημερωθεί για τις δραστηριότητες της Αρχής.
- ❖ Ο Υφυπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απόστολος Ανδρουλάκος, για να παρακολουθήσει την παρουσίαση του πρότυπου πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης εγγράφων ΠΑΠΥΡΟΣ, που έχει τεθεί σε πλήρη εφαρμογή από την Αρχή.
- ❖ Ο Γενικός Γραμματέας Καταναλωτή, Αθανάσιος Σκορδάς, προκειμένου να ενημερωθεί για τον τρόπο λειτουργίας της Αρχής.

Εκδώσαμε

- ❖ Τον «Πρακτικό οδηγό επαφής του αστυνομικού με τον πολίτη», σε συνεργασία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, με αφορμή τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων.
- ❖ Τα πρακτικά του συνεδρίου με θέμα «Ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης», που διεξήχθη στην Αθήνα στις 20-21 Ιουνίου 2003.
- ❖ Ενημερωτικό φυλλάδιο με τίτλο «Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων».
- ❖ Τα Πορίσματα του Κύκλου Ποιότητας Ζωής του Συνηγούρου του Πολίτη 1998-2003. Συντάχθηκε από ομάδα του επιστημονικού προσωπικού του Κύκλου Ποιότητας Ζωής και περιέχει περιλήψεις αντιπροσωπευτικών πορισμάτων του Κύκλου κατά την περίοδο 1998-2003. Το βιβλίο αποτελεί συνθετική αποτίμηση των πορισμάτων του Κύκλου Ποιότητας Ζωής. Εκδόθηκε από τις εκδόσεις Σάκκουλα.

Πρόγραμμα EYNOMIA

Το πρόγραμμα EYNOMIA ξεκίνησε επισήμως τη δράση του τον Ιανουάριο του 2001, χρηματοδοτούμενο από έκτακτη οικονομική συνεισφορά της ελληνικής κυβέρνησης στη Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στόχος του προγράμματος είναι να συμβάλει στη δημιουργία και να στηρίξει τη λειτουργία νεοσύστατων διαμεσολαβητικών θεσμών σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Στις αρχές του 2004 συγκροτήθηκε η νέα ομάδα συντονισμού του προγράμματος, στην οποία, δίπλα στον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη, Γιώργο Καμίνη, βρίσκεται ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, Νικηφόρος Διαμαντούρος, και ο Επίτροπος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, Alvaro Gil Robles. Το δεύτερο μέρος του προγράμματος θα διαρκέσει ως το τέλος του 2006.

Συνέδριο στην Τουρκία

Στις 10 και 11 Δεκεμβρίου ο ΣτΠ, σε συνεργασία με την Τουρκική Εθνοσυνέλευση και το Πανεπιστήμιο Bilgi, διοργάνωσε συνέδριο με τίτλο «Setting up an Ombudsman institution» στην Κωνσταντινούπολη, για τη δημιουργία Συνηγούρου του Πολίτη στην Τουρκία. Στο συνέδριο, εκτός από τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη, που συμμετείχε επικεφαλής δεκαπενταμελούς αντιπροσωπείας, συμμετείχαν οι Συνήγοροι του Πολίτη της Αυστρίας, του Βελγίου, της Γαλλίας, της Εσθονίας, της Ιρλανδίας, της Ολλανδίας, της Πολωνίας, της Σουηδίας, της Καταλονίας, καθώς και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, Νικηφόρος Διαμαντούρος. Συμμετείχαν επίσης υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι της τουρκικής κυβέρνησης και διοίκησης, διακεκριμένοι ακαδημαϊκοί και εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων της Τουρκίας. Στο συνέδριο, τις εργασίες του οποίου άνοιξαν ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη, Γιώργος Καμίνης, μαζί με τον Τούρκο Υπουργό Δικαιοσύνης, Cemil Cicek, συζητήθηκε, για πρώτη φορά σε ανοικτή δημόσια διαβούλευση, σχέδιο νόμου που αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων και στην προώθηση του κράτους δικαίου στην Τουρκία.

Επίσης, στο πλαίσιο του προγράμματος EYNOMIA συμμετείχαμε σε

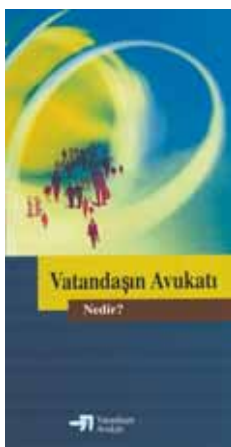
- ❖ Σεμινάριο με τίτλο «The role of the Ombudsman in a state governed by the rule of law» (Ο ρόλος του Συνηγούρου του Πολίτη στο κράτος δικαίου) στην πόλη Νεβσεχίρ της Καππαδοκίας. Σκοπός του σεμιναρίου ήταν η προώθηση των διεργασιών για την ίδρυση του θεσμού του Συνηγούρου του Πολίτη στην Τουρκία.
- ❖ Κοινή αποστολή με τον ομόλογο θεσμό της Ισπανίας στη Δημοκρατία του Καζακστάν. Αντικείμενο της αποστολής ήταν ο καθορισμός του πλαισίου συνεργασίας για την πραγματοποίηση διεθνούς προγράμματος ανάπτυξης του δυναμικού του Ombudsman του Καζακστάν.
- ❖ Συναντήσεις εργασίας που διοργάνωσαν ο ΣτΠ της επαρχίας της Βοϊβοδίνας στο Νόβι Σαντ και ο ΣτΠ του Μαυροβουνίου στα γραφεία της Αρχής στην Ποντγκόριτσα.
- ❖ Συνάντηση εργασίας που διοργανώθηκε από την αποστολή του ΟΑΣΕ στη Σερβία, στο Βελιγράδι, με θέμα το σχέδιο νόμου για τη σύσταση θεσμού Ombudsman στη Δημοκρατία της Σερβίας.

Μας επισκέφθηκαν αντιπροσωπείες ομόλογων θεσμών

- ❖ Της Δημοκρατίας του Μαυροβουνίου, με επικεφαλής τον Συνήγορο του Πολίτη, Sefko Crnogorac. Στο πλαίσιο των συναντήσεων πραγματοποιήθηκε σεμινάριο κατάρτισης σχετικά με τη διαχείριση αναφορών.
- ❖ Της Βοϊβοδίνας, η οποία αποτελεί αυτόνομη επαρχία της Σερβίας, για να συζητηθούν οι προοπτικές συνεργασίας μεταξύ των δύο ομόλογων θεσμών και για να συμμετάσχουν σε σεμινάριο κατάρτισης με στόχο την εξοικείωση των επιστημόνων από τη Βοϊβοδίνα με την εμπειρία του Έλληνα ΣτΠ σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος.

Εκδώσαμε

- ❖ Στην τουρκική γλώσσα, ειδικό ενημερωτικό φυλλάδιο για τη δραστηριότητα του ΣτΠ της Ελλάδας.

Η περίληψη της ετήσιας έκθεσης του έτους 2004
τυπώθηκε τον Μάρτιο του 2005
στο Εθνικό Τυπογραφείο σε 2.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων
Ελένη Μπεχράκη - Ιωάννα Μεϊτάνη

Καλλιτεχνική επιμέλεια
Άννα Κατσουλάκη

Φωτογραφίες
Σοφία Πετρέλη

Τις φωτογραφίες των σελίδων 13 και 14 μας παραχώρησαν οι εταιρείες
ICON και EUROKINISSI τις οποίες ευχαριστούμε θερμά.

Ηλεκτρονική επεξεργασία
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΕ

© Συνήγορος του Πολίτη
Χατζηγιάνη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα
Τηλ.: 210 7289600, fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISBN: 960-88525-1-X